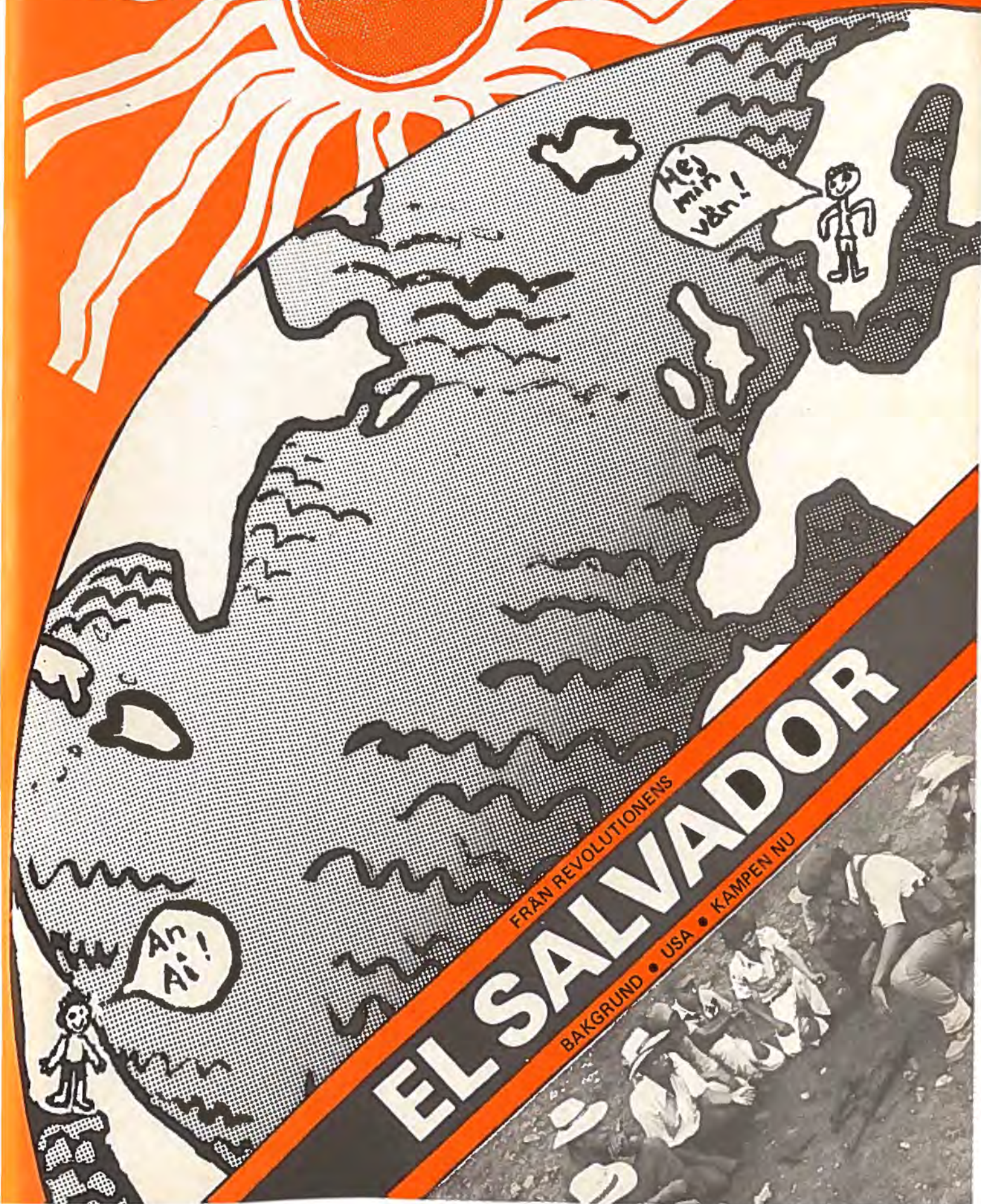

CHILE BULLETTINEN

Nummer 4/5 1980

Ärgång 8

Pris 9 kr

EL SALVADOR

FRÅN REVOLUTIONENS

BAKGRUND • USA • KAMPEN NU

EL SALVADOR

- En enad befrielsefront
- 100 år av förtryck
- Kampen nu: resningen nära!
- Revolutionens mål
- Grannländerna . . . . . SID 3-10

U S A

- Hotet från norr
- Ekonomiska motiv
- Carter och Reagan . . . . . SID 11-12

SVERIGE

- 11-september:
Demonstration mot Chilejuntan . . SID 13-14

COLOMBIA/SVERIGE

- Sveriges två ansikten
- Bortstädad av Electrolux
- Fängelse och mutor
- Vad svarar företaget?
- Vad svarar regeringen? . . . . . SID 15-20

BOLIVIA/SVERIGE

- Domitila Chungara . . . . . SID 21-22

CHILE

- Strejk vid Panal
- Pensionerna privatiseras . . . . . SID 23-24

PANAMA/SVERIGE

- Hej min vän –
En skolklass skriver brev . . . . . SID 27-30

NYHETER & KOMMENTARER . . . . . SID 25-26

Ett steg från makten!

**Idag kämpar en enad
och väpnad vänsterfront i El Salvador
med stöd hos befolkningens miljoner mot ett
fåtal familjer kaffeodlare och jeans-fabrikörer. Samma
familjer som 1932 försvarade sin utsugning med mord
på 30 000 protesterande arbetare.**

**Idag håller sig dessa 60 familjer kvar vid makten
enbart med hjälp av USA och en militärjunta
som blir alltmer politiskt isolerad.**

EN ENAD BEFRIELSE-FRONT

Gerillastriderna i El Salvador har ett brett folkligt stöd. Men kan vänstern med hjälp av stöd från medelklassen göra revolution genast, som i Nicaragua? Eller bör en revolution först underbyggas med ökat klassmedvetande

– Detta är en stor och avgörande frångång. Oenigheten tidigare i år har allvarligt försenat maktövertagandet i El Salvador, hävdar journalisten Peter Torbiörnsson, som i mitten på november återkom till Sverige efter sin andra resa i år till Centralamerika. Här ger han sin syn på utvecklingen just nu.

Ansiktet utåt

– Visst har motståndsrörelsen i El Salvador ända sedan april i år haft ett gemensamt ansikte utåt genom FDR, "Den Demokratiska Fronten", där både socialdemokrater, Kristdemokraternas vänsterflygel och vänsterns massorganisationer (CRM) ingår. Men det har mest varit ett ansikte utåt, en kanal för solidaritet från andra länder. Inne i Salvador har de olika gerillagrupperna varit drivande i utvecklingen. Kampen har drivits längs två huvudlinjer: "När ska folket resa sig - genast eller efter längre förberedelser?"

Nicaragua-linjen

– En grupp har trott på samarbete med oppositionen inom militären och allians med medelklassen. Den gruppen menade att situationen var mogen för omedelbar revolution redan i maj. Gruppen bestod av industriarbetare, transport- och hamnarbetare, elektriker och delar av den intellektuella vänstern; organiserade i bl a FAPU och FARN.

Som exempel har den gruppen pekat på utvecklingen i Nicaragua.

Vietnam-linjen

– En annan grupp har byggt på bl a Vietnamkriget som exempel. Den menar att det gäller att beväpna folket ideologiskt och militärt före ett maktövertagande. Den gruppen består av lantarbetare, lärare och textilarbetare; organiserade i bl a BPR.

Revolution - När?

– Den avgörande frågan är när ett folk ska resa sig. Hur mycket tid behövs för förbe-

under ett utdraget gerillakrig, som i Vietnam? I oktober i år vann den senare linjen, genom att flera gerillagrupper gick samman i en enda organisation, uppkallad efter 1930-talets frihetshjälte Farabundo Martí.

redelser? Om aktionerna sätts in för snabbt, då ökar ju högerns våld mer än vad vänstern är förberedd på. och om vänsterns löften inte infrias - då minskar förstas folkets tilltro till vänstern.

– Just detta uppfattar jag har hänt, säger Peter Torbiörnsson. FAPU trodde på en snabb revolution i El Salvador i våras. Genom sina väl utbyggda internationella kontakter skapade FAPU en förväntan om snabba omvälvningar som inte hade grund i verkligheten. I stället ockuperade militären hamnarna och förbjöd vissa fackliga organisationer och ökade förföljelsen allmänt. Den uteblivna framgången verkade förstas demoraliserande för människor som ännu inte hade tagit definitiv ställning.

Slutlig enighet

– Men från oktober har alltså "Vietnamlinjen" fått allt fler anhängare. Genom att gerillagrupperna gått samman i befrielsefronten "Farabundo Martí" tycks alltså den gemensamma strategin nu vara ett

utdraget gerillakrig, utan klassallianser eller tro på hjälp från någon opposition inom militären. Enandet har trots allt gått ganska snabbt. Traditionellt har vänstern svårt att enas i Latinamerika. Att det gått snabbare i El Salvador kanske beror på att det inte finns någon hindrande teoretisk tradition där. Inget vänsterparti är ju mer än cirka 12 år gammalt - en följd av masslakten på 1930-talet.

Hur utdraget?

– Det beror delvis på den internationella solidariteten - hur mycket pengar vi i Sverige kan bidra med.

Hur länge ett gerillakrig kan pågå i Salvador beror förstas också på kampen i grannländerna. Redan nu talas det om samordning mellan motståndsrörelserna i Salvador och Guatemala någon gång efter årsskiftet.

– Om vänstern blir tillräckligt stark ser jag ett militärt ingripande från USA som oundvikligt. Därmed kan Centralamerika bli ett nytt Vietnam.

FAKTA

Yta: 21.000 kvadratkilometer, ungefär dubbla Skåne.

Befolkning: ca 4,5 miljoner. 40% bor i städerna och 60% på landsbygden. 56% av befolkningen är under 20 år. Medellevslängden är 58 år.

Folkökning: ca 3 gånger större ökning än i Sverige.

Sjukvård, hälsa: Det finns färre än 3 läkare på 10.000 inv. Spädbarnsdödligheten ligger på ca 59 per 1000 födda. 74% av alla barn under fem år lider av undernäring och proteinbrist.

Analfabetism: 41% av befolkningen är analfabeter och utbildningens andel av statsutgifterna uppgår till 23%.

Ekonomi: Huvudsakligen jordbruksproduktion. Exportprodukterna från jordbruket säljs främst till USA och industriländerna i Europa.

Under 1960-talet började en rad utländska företag att investera i industriproduktion. Bl a det svenska multinationella företaget LM Eriksson.

Salvador idag är det mest industrialiserade landet i Centralamerika. Exporten från Salvadors industrisektor går huvudsakligen till andra länder inom Centralamerika.

Exportvaror: Kaffe (41), bomull, textilier.

Importvaror: Maskiner, spannmål, järn, stål, bränslen, transportmedel.

Jordfördelning: 2% av befolkningen kontrollerar 60% av jordbruksmarken.

Inkomstfördelning: De fattigaste 50% av befolkningen får 15% av nationalinkomsten och de rikaste 5% av befolkningen får 33% av nationalinkomsten.

Löner: Mellan 1965 och 1970 sjönk lantarbetarnas löner nominellt med ca 7% medan de större jordägarnas inkomster ökade med 24%. Arbetslöshet: Drygt 40%.

"ORDEN" och "De vita krigarna" = grupper av civila mördare, betalda av storgodsägarna för att terrorisera och eliminera fackligt eller politiskt aktiva (lant) arbetare.

CRM = Coordinadora Revolucionario de Masas, Massornas Revolutionära samordning. Består av alla fackliga organisationer och de politiska vänsterpartierna. Bildades i nov/dec 1979.

FDR = Frente Democratico Revolucionario, Revolutionära demokratiska fronten. Består av alla fackliga organisationer och alla politiska partier utom högern. FDR är befrielsefrontens ansikte internationellt. Bildades i jan 1980.

FMLN = Frente Farabundo Marti Liberacion Nacional, Nationella befrielsefronten Farabundo Marti. FMLN är befrielsefrontens väpnade gren. Den består av massorganisationernas olika gerillagrupper. Bildades i oktober 1980.

SENASTE NYTT-SENASTE

Den 12 december meddelar befrielsefronten i El Salvador att dess politiska gren FDR nu utsett medlemmarna i den nya regering som ska tillträda efter maktövertagandet. Regeringen vädjar nu om internationellt erkännande som "Den revolutionära demokratiska "regeringen" i El Salvador, samt om erkännande av att ett "befrielse-krig" står för dörren.

Redan behärskar befrielse-rörelsens militära gren, FMLN, stora delar av landet: kaffedistriktet Santa Ana, Morazán, delar av Cabanas och Cuscatlan, samt vattenkrafts-distriktet Chalatenango (se kartan sid 8). Juntaledaren Majano har flytt till Panama, sedan han utsatts för ett mordförsök från högergeneralernas ledare Gutiérrez. Från Panama uppmanar Majano kristdemokraterna att

lämna junta-regeringen. Befrielse-rörelsens militära gren, FMLN, kommer inom kort att ge signal för den slutliga folkresningen i El Salvador, vars utgång inte bara blir avgörande för El Salvador enbart, men för hela Centralamerika.

DÄRFÖR BEHÖVS EN INTENSIFIERING AV SOLIDARITETSARBETET. NU!

Foto: Aslak Aarhus

1/11-80 enades befrielse-rörelsen militärt i FMLN. De unga överstarnas regering hade bildats ett år tidigare - 15/10-79.

Kaffe-familjer våldtog landet

I nära hundra år har ett fåtal familjer kunnat göra sig förmögenheter på bl a kaffeodling, samtidigt som en miljonbefolkning levde under sämsta villkor.

Folkliga protester har kuvats med våld: 30 000

I slutet av 1800-talet tvingade några få familjer till sig stora delar av El Salvadors akerjord, för att odla kaffe för export. Folkets, böndernas, protester i revolt efter revolt slogs blodigt ner.

Först i slutet av 1920-talet hade det salvadoranska folket organiserat sig tillräckligt för att stå emot kaffeodlarnas förtryck. 80 000 människor demonstrerade inför valet 1931. En av de folkliga ledarna var Farabundo Martí, som under några år hade arbetat med Nicaraguas frihetshjälte Augusto Sandino.

Valkampen växte till ett revolutionsförsök som slogs ner av generalen Maximiliano Hernández. Farabundo Martí arkebuseras strax före Hernández motoffensiv. Efter att ha slagit ner revolutionsförsöket 1932 gjorde Hernández rent hus med eventuell kvarvarande opposition.

Under några månader dödades i en massslakt 30 000 (trettio tusen) arbetare och bönder, av en befolkning på cirka 1 miljon arbetande vuxna. Folk flydde i hundratusental till grannländerna, bl a Honduras.

Fotbollskriget

Sedan vart det "lugnt". Flera årtionden framåt satt rädslan för politisk och facklig organisering kvar i det salvadoranska folket. Folket svält och teg och de få kaffefamiljerna levde gott. På 1950- och 60-talen fick kaffeodlarna några milda konkurrenter om makten. Det var från industrikapitalet, framväxt ur de familjer som skötte exporten av kaffet. De såg hur El Salvador industrialiserades av internationella företag i stället för av landets egna kapitalister. De ville ha en

viss jordfördelning som kunde tjäna två syften. Dels frigöra kapital till industrin. Dels höja standarden på landet, så att en intern marknad växte fram där industrin kunde få avsättning för sina varor.

Så industrikapitalet fick i stället sälja sina jeans och andra textilprodukter till andra länder i Centralamerika. Bland annat tvangs fattiga Honduras ta emot industrivaror från El Salvador. Detta, —och problemet med de sedan 1932 landsflyktiga salvadoranerna i arbetslösheten Honduras— ledde 1969 till det så kallade "fotbollskriget" mellan Honduras och El Salvador.

Nytt motstånd

Sedan början av 1970-talet har åter en folklig opposition börjat spira i El Salvador. Nya generationer hade hunnit växa upp, utan egna minnen av högerens massakrer 1932.

Politiska partier bildas i hemlighet. Demonstrationerna för ökade löner och minskade priser blir allt tätare under 1970-talet. Från massrörelserna utvecklas små gerillaenheter som irriterar myndigheterna med tillfälliga aktioner.

Kritisk kyrka

Från 1977 tar den folkliga organiseringen ett stort kliv framåt, genom stödet från kyrkan. Bakgrunden är ekonomisk kris (sjunkande kaffepreiser) och ett valfusk där högeren "vinner", trots säker seger för en valfront av vänsterpartier och radikala kristdemokrater. Upprorsartat tumult uppstår och generalen Carlos Romero tar makten i en kupp.

Nu växer för första gången en kyrklig opposition mot jordägarnas välde. Oppositionen, både vänsterns och kyrkans, bemöts blodigt av Ro-

mero, som har stöd från USA.

Nu står en enad och väpnad befrielse-rörelse mot en "ockupationsarmé" bestående av nationalgardet och några hundra "rådgivare" från Israel och USA.

mero, som har stöd från USA.

I juni 1979 genomför sandinisterna i Nicaragua sin revolution mot Somoza: även diktatorer kan falla. Nu får USA en tankeställare.

Ny junta

General Romero får gå och en grupp reformvänliga överstar med Adolfo Majano i spetsen tar över makten, i en kupp, i oktober 1979. Majano kallar vänstern till "regeringssamverkan" och utlovar en jordreform. En kort tid sitter också både socialister, kommunister och kristdemokrater som ministrar och som ledamöter i Majanos 5-mannajunta.

Men högeren slår snart tillbaka.

Först försenades jordreformens genomförande från oktober till mars.

Sen genomdrivs den så att lantarbetare tvångsförflyttas till sämre jordar, och de politiskt aktiva registreras och förföljs.

Samtidigt mobiliserar jordägarna sina egna privata mördarband: "De vita krigarna". Grupper som för god betalning anonymt slår till, torterar och dödar överallt där facklig organisering fått fäste bland lantarbetarna.

Civila ur regeringen

Även nationalgardets terror fortsätter, trots Majanos löften, och vänstern får sina farhågor besannade. Bara kristdemokraternas högerflygel sitter kvar i regeringen. De övriga har avgått i protest.

Mer och mer mognar det politiska medvetandet hos allt fler i befolkningen. I november 79 går fackföreningar och vänsterpartier ihop till en enad massrörelse, CRM (se faktarutan). I februari mars 80 ansluter sig socialdemokrater och radikala kristdemokrater till CRM. Till sammans bildar de befrielse-rörelsens politiska gren, FDR

som efter revolutionen slut ska bilda regering. Den militära enheten dröjer till oktober 80. Då bildas FMLN (se sid 4).

Fler högermord

Samtidigt fortsätter jordägarna sitt mördande. I mars skjuts ärkebiskop Arnulfo Romero i sin egen kyrka, mitt under predikan.

I april dödas kristdemokraternas viceordförande i sitt eget hem, av en av högerens terrorgrupper. Varje dag hittas 15 eller 30 eller 60 lik på gatorna, offer för nationalgardet eller jordägarnas terrorgrupper.

I december mördas hela FDR's ledning av civilklädda militärer.

Strejker

Två generalstrejker genomförs efter att nationalgardets terror omöjliggjort alla öppna demonstrationer (mars 80). Den första strejken i juni lamslår hela landet: de välorganiserade el-arbetarna har gjort ett gott arbete.

Den andra strejken i augusti verkar utåt som ett misslyckande: militär håller affärer och transporter igång. Men ingen reser, ingen köper. I stället går motståndet på allvar in i ett väpnat skede.

I raid efter raid undersöker nationalgardet landsbygden på jakt efter gerillan. Men "gerillan" finns i varje by.

På de flesta håll är befrielse-rörelsen lika med lokalbefolkningen. På andra håll har byarna upplösts. Männan har gått in i befrielsearmens rörliga enheter.

I hundratals och tusentals flyr civilbefolkningen till gerillans befriade område i Morazan-provinsen

Befriade områden

I oktober 80 gör nationalgardet en attack med bombflyg och tunga vapen mot

forts sid 8

1 Två frihetshjältar: El Salvadors Farabundo Martí (th) och Nicaraguas Augusto Sandino. Under några år i slutet av 1920-talet arbetade de tillsammans. Men medan Sandino i första hand var nationalist så ville Martí också föra en klasskamp. Skillnaderna mellan Martí och Sandino 1928 har paralleller i dagens händelser. Sandinorörelsen i Nicaragua genomförde sin revolution med borgarklassen, mot diktatorn Somoza. I El Salvador är befrielsefronten riktad inte mot en enskild person utan mot jordägarklassen som sådan.

2 Först när en svensk LM-direktör, Kjell Björk, kidnappas av gerillagruppen FARN skriver svensk press om befrielsekampen i El Salvador. Det är i augusti 1978. Några månader därefter, i januari 1979, syns motsättningarna i svensk TV. Då skjuter jordägarnas militär rakt mot demonstrerande arbetare och studenter på trappan till katedralen i San Salvador. 19 döda. Några demonstranter skjuter i självförsvar tillbaka. Men snart inser alltför att den inte hjälper med självförsvar. Väpnad kamp mot jordägarnas terrorgrupper och milis är enda lösningen.

3 I mars 1980 håller ärkebiskop Arnulfo Romero sin sista predikan. Han anklagar USA för att med sitt stöd till Majano öka terrorn från jordägarna mot folket. Han talar om dödsbotten mot fredliga demonstrationer och säger bl a: "När alla demokratiska möjligheter till förändring ut-

tömts, då återstår bara väpnad revolt. Soldater, om era order inte överrensstämmer med allmän moral, då behöver ni inte följa dessa order". Strax därefter skjuts ärkebiskopen ner av fyra civilklädda personer, mitt under predikan.

4 Fortfarande, i november -80, är alla politiska organisationer helt lagliga. Även FDR, befrielseörelsens politiska gren. Majano vill in i det sista behålla en demokratisk mask. Därför klär sig armésoldater i civila kläder innan de

27/11 kidnappar och dödar FDRs ledning, som den kvällen håller presskonferens i en skola i huvudstaden San Salvador. Dagen efter har FDR utsett en ny ledning för FDR.

Kaffe-familjer våldtog landet

I nära hundra år har ett fåtal familjer kunnat göra sig förmögenheter på bl a kaffeodling, samtidigt som en miljonbefolkning levde under sämsta villkor.

Folkliga protester har kuvats med våld: 30 000

I slutet av 1800-talet tvingade några få familjer till sig stora delar av El Salvadors åkerjord, för att odla kaffe för export. Folkets, böndernas, protester i revolt efter revolt slogs blodigt ner.

Först i slutet av 1920-talet hade det salvadoranska folket organiserat sig tillräckligt för att stå emot kaffeodlarnas förtryck. 80 000 människor demonstrerade inför valet 1931. En av de folkliga ledarna var Farabundo Martí, som under några år hade arbetat med Nicaraguas frihetshjälte Augusto Sandino.

Valkampen växte till ett revolutionsförsök som slogs ner av generalen Maximiliano Hernández. Farabundo Martí arkebuseras strax före Hernández motoffensiv. Efter att ha slagit ner revolutionsförsöket 1932 gjorde Hernández rent hus med eventuell kvarvarande opposition.

Under några månader dödades i en massslakt 30 000 (trettio tusen) arbetare och bönder, av en befolkning på cirka 1 miljon arbetande vuxna. Folk flydde i hundratusental till grannländerna, bl a Honduras.

Fotbollskriget

Sedan vart det "lugnt". Flera årtionden framåt satt rädslan för politisk och facklig organisation kvar i det salvadoranska folket. Folket svalt och teg och de få kaffefamiljerna levde gott. På 1950- och 60-talen fick kaffeodlarna några milda konkurrenter om makten. Det var från industrikapitalet, framväxt ur de familjer som skötte exporten av kaffet. De såg hur El Salvador industrialiserades av internationella företag i stället för av landets egna kapitalister. De ville ha en

viss jordfördelning som kunde tjäna två syften. Dels frigöra kapital till industrin. Dels höja standarden på landet, så att en intern marknad växte fram där industrin kunde få avsättning för sina varor.

Så industrikapitalet fick i stället sälja sina jeans och andra textilprodukter till andra länder i Centralamerika. Bland annat tvangs fattiga Honduras ta emot industrivaror från El Salvador. Detta, —och problemet med de sedan 1932 landsflyktiga salvadoranerna i arbetslösheten Honduras— ledde 1969 till det så kallade "fotbollskriget" mellan Honduras och El Salvador.

Nytt motstånd

Sedan början av 1970-talet har åter en folklig opposition börjat spira i El Salvador. Nya generationer hade hunnit växa upp, utan egna minnen av högerens massakrer 1932.

Politiska partier bildas i hemlighet. Demonstrationerna för ökade löner och minskade priser blir allt tätare under 1970-talet. Från massrörelserna utvecklas små gerilla-enheter som irriterar myndigheterna med tillfälliga aktioner.

Kritisk kyrka

Från 1977 tar den folkliga organisationen ett stort kliv framåt, genom stödet från kyrkan. Bakgrunden är ekonomisk kris (sjunkande kaffepreiser) och ett valfusk där högeren "vinner", trots säker seger för en valfront av vänsterpartier och radikala kristdemokrater. Upprorsartat tumult uppstår och generalen Carlos Romero tar makten i en kupp.

Nu växer för första gången en kyrklig opposition mot jordägarnas välde. Oppositionen, både vänsterns och kyrkans, bemöts blodigt av Ro-

mero, som har stöd från USA.

Nu står en enad och väpnad befrielse-rörelse mot en "ockupationsarmé" bestående av nationalgardet och några hundra "rådgivare" från Israel och USA.

mero, som har stöd från USA.

I juni 1979 genomför sandinisterna i Nicaragua sin revolution mot Somoza: även diktatorer kan falla. Nu får USA en tankeställare.

Ny junta

General Romero får gå och en grupp reformvänliga överstar med Adolfo Majano i spetsen tar över makten, i en kupp, i oktober 1979. Majano kallar vänstern till "regeringssamverkan" och utlovar en jordreform. En kort tid sitter också både socialister, kommunister och kristdemokrater som ministrar och som ledamöter i Majanos 5-mannajunta.

Men högeren slår snart tillbaka.

Först försenades jordreformens genomförande från oktober till mars.

Sen genomdrivs den så att lantarbetare tvångsförflyttas till sämre jordar, och de politiskt aktiva registreras och förföljs.

Samtidigt mobiliserar jordägarna sina egna privata mördarband: "De vita krigarna". Grupper som för god betalning anonymt slår till, torterar och dödar överallt där facklig organisering fått fäste bland lantarbetarna.

Civila ur regeringen

Även nationalgardets terror fortsätter, trots Majanos löften, och vänstern får sina farhågor besannade. Bara kristdemokraternas högerflygel sitter kvar i regeringen. De övriga har avgått i protest.

Mer och mer mognar det politiska medvetandet hos allt fler i befolkningen. I november 79 går fackföreningar och vänsterpartier ihop till en enad massrörelse, CRM (se faktarutan). I februari mars 80 ansluter sig socialdemokrater och radikala kristdemokrater till CRM. Tillammans bildar de befrielse-rörelsens politiska gren, FDR

som efter revolutionen slut ska bilda regering. Den militära enheten dröjer till oktober 80. Då bildas FMLN (se sid 4).

Fler högermord

Samtidigt fortsätter jordägarna sitt mördande. I mars skjuts ärkebiskop Arnulfo Romero i sin egen kyrka, mitt under predikan.

I april dödas kristdemokraternas viceordförande i sitt eget hem, av en av högerens terrorgrupper. Varje dag hittas 15 eller 30 eller 60 lik på gatorna, offer för nationalgardet eller jordägarnas terrorgrupper.

I december mördas hela FDR's ledning av civilklädda militärer.

Strejker

Två generalstrejker genomförs efter att nationalgardets terror omöjliggjort alla öppna demonstrationer (mars 80). Den första strejken i juni lamslår hela landet: de välorganiserade el-arbetarna har gjort ett gott arbete.

Den andra strejken i augusti verkar utåt som ett misslyckande: militär håller affärer och transporter igång. Men ingen reser, ingen köper. I stället går motståndet på allvar in i ett väpnat skede.

I raid efter raid undersöker nationalgardet landsbygden på jakt efter gerillan. Men "gerillan" finns i varje by.

På de flesta håll är befrielse-rörelsen lika med lokalbefolkningen. På andra håll har byarna upplösts. Männan har gått in i befrielsearméns rörliga enheter.

I hundratals och tusentals flyr civilbefolkningen till gerillans befriade område i Morazan-provinsen

Befriade områden

I oktober 80 gör nationalgardet en attack med bombflyg och tunga vapen mot

forts sid 8

KIDNAPPADE LM-CHEFEN
Plöjligt stod han i dörren till bestöden
**JAG SLÄPPTES
 PÅ GATAN OCH
 TOG TAXI HEM**

Den svenske LM-direktören Kjell Björk har blivit kidnappad av gerillagrupperna i El Salvador. Han har varit i fångenskap i 27 dagar och har blivit utsatt för tortyr. Han har blivit släppt på gatan och har tagit taxi hem.

1 Två frihetshjältar: El Salvadors Farabundo Martí (th) och Nicaraguas Augusto Sandino. Under några år i slutet av 1920-talet arbetade de tillsammans. Men medan Sandino i första hand var nationalist så ville Martí också föra en klasskamp. Skillnaderna mellan Martí och Sandino 1928 har paralleller i dagens händelser. Sandinorörelsen i Nicaragua genomförde sin revolution med borgarklassen, mot diktatorn Somoza. I El Salvador är befrielsefronten riktad inte mot en enskild person utan mot jordägarklassen som sådan.

2 Först när en svensk LM-direktör, Kjell Björk, kidnappas av gerillagruppen FARN skriver svensk press om befrielsekampen i El Salvador. Det är i augusti 1978. Några månader därefter, i januari 1979, syns motsättningarna i svensk TV. Då skjuter jordägarnas militär rakt mot demonstrerande arbetare och studenter på trappan till katedralen i San Salvador. 19 döda. Några demonstranter skjuter i självförsvar tillbaka. Men snart inser alltför att den inte hjälper med självförsvar. Väpnad kamp mot jordägarnas terrorgrupper och milis är enda lösningen.

3 I mars 1980 håller ärkebiskop Arnulfo Romero sin sista predikan. Han anklagar USA för att med sitt stöd till Majano öka terrorn från jordägarna mot folket. Han talar om dödsbotten mot fredliga demonstrationer och säger bl.a: "När alla demokratiska möjligheter till förändring ut-

tömts, då återstår bara väpnad revolt. Soldater, om era order inte överrensstämmer med allmän moral, då behöver ni inte följa dessa order". Strax därefter skjuts ärkebiskopen ner av fyra civilklädda personer, mitt under predikan.

4 Fortfarande, i november -80, är alla politiska organisationer helt lagliga. Även FDR, befrielseörelsens politiska gren. Majano vill in i det sista behålla en demokratisk mask. Därför klär sig armésoldater i civila kläder innan de

27/11 kidnappar och dödar FDRs ledning, som den kvällen håller presskonferens i en skola i huvudstaden San Salvador. Dagen efter har FDR utsett en ny ledning för FDR.

Befrielseörelsens vapen varierar. Från coltrevolvrar till moderna AK-fyror; från vassa jordbruksredskap till pansarskott och tunga vapen finns i befrielseörelsen. Styrkorna

inom FMLN är välutrustade. Vad som saknas är vapen till alla de tusentals lantarbetare som under hösten -80 har anslutit sig i allt större skaror till de lokala självförsvarsgrupperna på landsbygden och i städerna.

↳ forts från sid 6

befrielseörelsen i Morazán. Efter en kniptångsrörelse från FMLN tvingas nationalgardet söka förstärkningar för att kunna dra sig tillbaka till sina kaserner.

FMLN seger i Morazán stärkte motståndet och på några veckor har tre stora kaffeproducerande områden besatts av befrielseörelsen (okt/nov 80).

Ekonomisk försvagning

Sedan november är kaffet moget för skörd. Men stora

delar av kaffeplantagerna är besatta av befrielseörelsen, som naturligtvis tar hand om kaffet för egen försäljning.

Samtidigt är El Salvadors statskassa i det närmaste tömd och alla internationella företag i landet har kallat hem sin personal.

I december hittades 3 nunnor från USA våldtagna och mördade av arméns säkerhetsstyrkor (USAs UD, via TT 5/12). Händelsen fick Carter att dra tillbaka det utlovade stödet till Majanojuntan på totalt 105 miljo-

ner dollar.

Detta sammantaget gör att Majanojuntan vacklar också av ekonomiska skäl. Ett exempel är att arbetslösheten nu är 80% och att folket svälter.

Nationalgardet håller sig kvar i sina kaserner och kan bara förflytta sig i stora grupper. Befrielsearmén håller stora delar av landsbygden och har dessutom det militära initiativet.

Den internationella solidariteten växer med befrielseörelsen, samtidigt som Ma-

jano-juntan blir alltmer isolerad, politiskt. FDR är redan erkänd av Mexico som El Salvadors rätta statsledning, och i flera andra länder har regeringen utlovat sitt stöd när FDR/FMLN väl har besegrat nationalgardet.

Idag existerar inte ett inbördeskrige i El Salvador. I stället är det så att befrielseörelsen FDR/FMLN – några hundra tusen man i vapen – håller på att kasta ut vad de kallar "vårt lands ockupanter".

Ockupanterna är jordägarnas styrkor: nationalgardet (30 000 man), privata högerstyrkor (50 000 man) samt legosoldater från USA/Vietnam och Sydkorea (5-10 000 man) förstärkta med några hundra militära rådgivare från USA och Israel.

Ännu finns ett andrum för befrielsearmén fram till den 20 januari när Ronald Reagan tillträder som president i USA. Kanske befrielsekampen i El Salvador avgörs innan dess. Det kan bero bland annat på den internationella solidariteten.

REPUBLICA DE EL SALVADOR
mapa político

De skuggade områdena på kartan behärras nu av befrielseörelsen, som för övrigt finns i den beväpnade lokalbefolkningen i hela landet. I området närmast t h, Morazán-provinsen, utkämpades i oktober 80 ett regelrätt frontalkrig, där nationalgardet först efter förstärkning med 5 000 man kunde dra sig tillbaka.

REVOLUTIONENS MÅL

- Att störta diktaturen
- Att omvandla ekonomin till gagn för folket
- Att genomföra en ny social, politisk och kulturell ordning

Störta diktaturen. När armén besegrats militärt ska alla officiella och privata polisstyrkor upplösas (Nationalgardet, Nationella polisen, godsägarnas privatpolis m fl) och ersättas med civil polis, rekryterad ur folkfronten. Politiska fångar ska frigges, de försvunnas öde klarläggas och de ansvariga straffas. Regeringen ska upplösas och lagarna ogiltigför-

klaras. Till dess att nya grundlagar har skrivits ska FN:s deklaration om mänskliga rättigheter gälla i El Salvador.

Omvandla ekonomin. Små och medelstora företag ska stödjas med krediter och teknisk hjälp. För övrigt ska produktionsmedlen, bankväsendet och utlandshandeln nationaliseras. En jordreform

ska dela ut storgodsägarnas jord till lantarbetarna. Små och medelstora företag berörs ej av jordreformen.

Förändrade allianser. El Salvador ska dra sig ur CONDECA, TIAR och andra USA-beroende organisationer och i stället bli medlem i de alliansfria staternas rörelse. Vänskapliga förbindelser ska

knytas med övriga länder i Centralamerika "inklusive Panama och Belice". Särskilt nära förbindelser med Sandinorörelsen i Nicaragua.

Ny social ordning. FDR har ett omfattande socialt program, innehållande bl a bostadsbyggande, allmän hälsovård, alfabetisering och allmän grundutbildning.

KOMMENTAR

FDRs framtida samhälle står alltså i skarp kontrast till El Salvadors nuvarande struktur av extremt snedfördelad ekonomisk och politisk makt. Den största förändringen är att makten över produktionsmedlen ska övergå från privat till statlig ägo. En jordreform

ska rycka undan grunden för El Salvadors förtryckare sedan 100 år – de kaffeodlande storgodsägarna. Dessutom ska elproduktionen och privata industrier nationaliseras. Det betyder bl a att de svenska multinationella bolagen LM Eriksson och Elektrolux mister makten över sina fabriker i El Salvador.

FDRs El Salvador skiljer sig

också från Sandinisternas Nicaragua. FDRs program förutsätter en lyckosam klasskamp (även om programtexten hoppas på samverkan från "medvetna grupper ur medelklassen".)

Sandinisterna i Nicaragua valde av taktiska skäl att samarbeta med den borgerliga oppositionen mot diktatorn Somoza. Följderna av den po-

litiken blir allt tydligare: motsättningarna växer alltmer mellan radikala Sandinister som har den politiska styrkan, och privatkapitalet som har 60 procent av den ekonomiska makten.

Det är för att förebygga sådana motsättningar som FDR arbetar med ideologisk propaganda parallellt med den väpnade kampen.

"VAD KAN MAN GÖRA?"

1. Svenska borgerliga massmedia talar lågmält om El Salvador. Det gör de för att inte väcka en svensk opinion, som kan vända sig mot USA den dag som USA intervenerar i El Salvador. Stöd befrielsekampen i El Salvador genom att tala om för andra det du vet!
2. Ge ditt ekonomiska stöd till befrielsekampen genom Chilekommittén, postgiro 117572-8, "Till FDR".

3. Arbeta genom din politiska och fackliga organisation och försök få "Den revolutionära demokratiska regeringen" erkänd och dessutom befrielsekriget erkänt
4. Studera Centralamerikas historia! Textmaterial: Chilebulletinen nr 1/81 och framåt. Chilekommitténs studiematerial om El Salvador (10:-). Filmer: "Uppladdningen" om El Salvador i skuggan av en revolution, av Peter Torbjörnsson 1980, "Sandinos barn" om Nicaragua, av Peter Torbjörnsson 1980. Båda filmerna kan beställas från Föreningsfilm, Tel 08-233610. Textmaterial kan beställas från Chilekommittén, Tel 08-7443483.

Mexico
Stark ställning regionalt genom stora oljeförekomster. Civilt högerstyre men formella förbindelser med Cuba och en viss profilering gentemot USA.

Mexico har erkänt FDRs nya regering som El Salvadors enda rättmätiga regering.

Honduras
En "bananrepublik" där USA-bolaget United Fruit haft makten i decennier. Reformförsök avbröts efter några år av militärkupp 1963. Landet bas för höger-terrorism mot Nicaragua. Militärstyre.

Guatemala
Reformistisk regering till makten 1944, störtades 1954 med stöd från USA. Extremt skevt jordäggande. Militär terror sedan mitten av 60-talet. Militärstyre som ansåg Carterregimen vara "kommunistisk".

Nicaragua
Diktatorstyre av familjen Somoza med USA-stöd sedan 1933. Ökande motstånd från Sandinorörelsen sedan 1976 ledde till revolution och fördrivande av Somoza 1979. Folkfront vid makten.

Costa Rica
Lugna förhållanden under 1900-talet, med undantag för 1948. Jordägandet mindre skevt än normalt i Latinamerika. Stöd till Sandinorörelsen i Nicaragua men inte till FDR i El Salvador. Civilstyre.

Panama
Starkt beroende av USA sedan 1903. Nationalistiskt militärstyre 1968-78 tvingade fram avtal med USA om succesiv nationalisering av kanalzonen fram till år 2000. Civil styre.

Cuba
Socialistisk stat sedan Fidel Castros revolution 1959. Ekonomin baserad på sockerodling. Hot om sanktioner från USA hindrar just nu både Cuba och Nicaragua att ge befrielseörelserna i Salvador och Guatemala något materiellt stöd.

Grenada
Engelsk koloni med viss självständighet. Den 13 mars 1979 grep vänsternationalisten Maurice Bishop makten från den korrupte diktatorn Eric Gairy. Efter krav och hot från USA har Grenada sökt och fått stöd från bl a Cuba, Guyana och Jamaica (Michael Manley).

Belize
Engelsk koloni med visst självstyre. Påstådda förekomster av olja och mineraler, varför grannlandet Guatemala försöker förhandla sig till större inflytande över Belize via England som sköter B:s utrikespolitik. Premiärministern George Price har gjort försiktiga försök till kontakter med Jamaica och Cuba.

EL SALVADOR OCH GRANNARNA

Hur samspelar kampen i de olika länderna? Peter Torbjörnsson, journalist ger här sin bild:

- Kampen i varje land i Centralamerika beror på kampen i grannländerna. Socialismens möjligheter att segra i Nicaragua stärks ju avsevärt om revolutionärerna lyckas ta makten också i El Salvador och Guatemala. Om dom inte lyckas, kommer dessa länder att utgöra baser för direkt kontrarevolutionär verksamhet som riktas mot Nicaragua.

- El Salvador har på grund av

sitt centrala läge i regionen en avgörande betydelse som revolutionär bro mellan de olika delarna. Guatemala är det utan tvekan ekonomiskt viktigaste landet i Centralamerika. Där finns mycket olja - redan idag exporterar man olja till USA - och där har de multinationella bolagen mest pengar investerade. Både inom industri och jordbruk. Där kommer motståndet att bli hårdast.

Det talas idag om att revolutionärerna i El Salvador och Guatemala i vår på ett helt annat sätt än tidigare kommer att samordna sin kamp och sin revolutionära strategi. Det gör förstås USA än mer aggressivt.

Vilka är förutsättningarna för kampen i respektive land, idag, november 1980?

- I Nicaragua håller revolutionen på att förstärkas. Det är det sandinisterna arbetar febrilt med. Men det finns fortfarande en stor grupp av privata kapitalägare kvar i landet med viss politisk makt. Dessa intar nu - med benäget bistånd från USA - en alltför kontrarevolutionär hållning, vilket ställer sandinisterna inför problemet om de ska söka försoning eller konfrontation. Detta är ännu inte avgjort. Det här olösta problemet minskar också möjligheterna att stödja kampen i de andra centralamerikanska länderna.

- I Guatemala vägrar militärerna och med dem lierade några som helst sociala reformer, utan satsar helt och hållet på att med våld slå ner all opposition. Detta ger vänstern goda politiska förutsättningar att lyckas i sitt arbete, men militärt ställs vänstern inför stora problem.

- I El Salvador är den politiska bilden mer komplicerad. Militärjuntan har ju genomfört vissa reformer som kanske kommer att förbättra begränsade grupperns levnadsstandard och t ex skapa splittning bland småbönderna. Gerillan måste prioritera både det ideologiska och det militära arbetet. Och det är bråttom.

HOTET FRÅN NORR

Det är enbart med stöd från USA —90 miljoner dollar 1980— som de 60 familjernas nationalgarde i El Salvador fortfarande håller stånd mot folkets befrielsearmé, FMLN. Ekonomiskt har El Salvador med sin kafféexport inte samma betydelse för USA som grannlandet Guatemala, med sina rika förekomster av både nickel och olja. Däremot har folkresningen i El Salvador stor politisk betydelse för USA. Nicaragua visade vägen, El Salvador kan bli genombrottet för ett självständigt Centralamerika: både i Guatemala och Honduras står folkliga revolter på tur.

Ekonomiska motiv

Ledande politiker i USA talar om "kommunistisk sovjetisk och kubansk infiltration i Centralamerika". Sådant tal är dumheter – ett försök att dölja frihetsrörelsernas vilja att skapa nationellt oberoende från USA-imperialismens mångåriga ekonomiska rofferi i Centralamerika.

Avsikten är att inför allmänheten motivera USAs fortsatta militära kränkningar av andra länder.

Centralamerika: "En krunna på vår tröskel – underblåst av Fidel Castro och utnyttjad av Moskva hotar en flogvåg av marxistiskt våld vitala (nord-) amerikanska intressen, alldeles hemmavid" skriver en USA-tidskrift. Och fortsätter att tala om "röda moln över Karibiska sjön" (*US News & Report*, maj 1980).

"Importen" hotad

"En flodvåg hotar". Det är nog riktigt; Nicaraguas befrielse ingjuter mod hos även hos grannländernas förbryckta folk.

En ny president

Vilka vägar kan USA tänkas välja för att behålla sitt grepp om Centralamerika? Vad innebär Reagans seger över Carter i höstens presidentval?

Reagan har sagt att USA inte borde ha övergivit "vänner" som shahen i Iran eller Somoza i Nicaragua. Det tyder på en återkomst av den hårdföra maktpolitiken från 1950-talet och bådär inte gott för El Salvadors folk.

Carter var en symbol för mer diplomatiska försök att nå samma mål som Reagan: fortsatt makt för privatkapitalet. Men efter USAs misslyckande i Vietnam var det en tid inte politiskt möjligt att stödja imperialismens intressen med naket våld, enbart.

I stället menade bl a Carter att ekonomiska investeringar och tal om mänskliga rättigheter skulle ge utrymme för en begränsad "center"-demokrati i tex Latinamerikas länder, som alternativ till diktatur plus revolution. Det var en politik som verkade lyckas i länder som Ecuador och Peru, där militärdiktaturer har ersatts av borgerliga demokrater, i slutet av 1970-

Men vad är det som USA ser som "hotat"? *US-News* ger svaret: i första hand "oljan i Mexico, långsiktigt" och den strategiska Panama-kanalen "som" fortfarande (är) västvärldens viktigaste ekonomiska och militära livsträd. Men också USAs "import" är hotad.

"Från nationerna längs Karibiska sjön importerar USA olja, bauxit till aluminium, järn, guld, koppar, socker, kött, kaffe, bomull och bananer".

Och vinsterna

"Direkta USA-investeringar i området – där det bor 145 miljoner människor i 20 länder – är totalt 13 700 miljoner dollar". Så långt *US-*

talet.

Satsningen på överste Majanos "center"-junta som alternativ till diktatorn Romero i El Salvador var ett steg i samma riktning. Men dels togs det för sent. Västantern hade hunnit för långt på vägen till enighet. Dels visade det sig att högerkrafterna i El Salvador inte var villiga ens till den eftergift i form av begränsad jordreform som eventuellt skulle kunnat rädda deras maktställning på sikt.

I stället fortsätter den politiska polariseringen med explosiv fart: juntan blir alltmer politiskt isolerad medan högerväldet bara skärper enigheten i befrielsefronten. Åter har USA satsat "fel" i ett an-

News.

13,7 miljarder dollar – 58 miljarder svenska kronor, ingen liten summa är det som USA satsat i norra Latinamerika. Och ändå är detta ingenting gentemot de hundratal miljarde dollar som investeringarna resulterar i.

Vinster som riskerar att minska om dessa länder blir nationellt oberoende och kan ta ordentliga skatter och hyfsat betalt.

Den strategiska oljan

Ett ytterligare problem är

oljan, som strategisk krigsråvara betraktad. Mellersta österns länder har redan börjat visa viss självständighet gentemot USA. USAs grannland Mexico likaså – med sina formella kontakter med USAs irriterande granne Kuba.

Därför blir Centralamerikas andra oljeländ näst Mexico, Guatemala, alltmer betydelsefullt för USA, Guatemala är en strategiskt välplacerad oljeleverantör. I Guatemala hålles folkliga självständighetskrav också nere med blod. Precis som förr i Nicaragua. Precis som nu i El Salvador, Guatemalas granne.

USA ser sig alltså ha många skäl att fortsätta att stödja mördandet i Centralamerikas länder. Just nu står El Salvador i centrum.

nat land.

Redan innan Somoza be-segrades i Nicaragua (juli 79) försökte USA få OAS (de amerikanska staternas samarbetsorganisation) att bilda en gemensam "freds"styrka som i USAs ställe skulle intervensera i Nicaragua till stöd för Somoza. Men OAS sa nej. Det hade aldrig hänt förr att USA avvisats så kompakt i OAS.

Nästa bakslag kom i Costa Rica där en enad befolkning sa nej till USAs önskemål om en militär flygbas.

Det verkar alltså som om USA skulle få svårt att finna städgumma åt sig denna gång.

Å andra sidan talar rykten om internationellt rekryterade sydkoreaner, fd kubaner, fd vietnameser. Utländsk militär i övrigt: några hundra "rådgivare" från USA och Israel.

Dollar från USA

Ekonomiskt utökade USA stödet till Majanojuntan från 56 till 90 milj dollar

under 1980. I november 80 – en vecka efter mordet på befrielseörelsen FDRs ledning – tar Reagan emot El Salvadors företagarförening och lovar utökat stöd under 1981. Sådant utökat stöd har redan lovats av Carter: 84 milj dollar i ekonomiskt stöd och 21 milj i militärt. Plus sex helikoptrar, förutsatt att kommittén för mänskliga rättigheter gav klartecken. Så skedde inte. Tvärtom. Efter upptäckten av de tre mördade USA-nunnorna fryser Carter både pengar och helikopter-stöd. "Troligen är det El Salvadors säkerhetstjänst som ligger bakom mordet" upp-gav utrikesdepartementet i USA (TT 6/12).

Andrum för FMLN

Hur ska nu detta tolkas? Kanske bara så att Carter i sista stund velat profilera sig mot Reagan. Reagan själv har skjutit fram sina rådgivare: "Vi föredrar proamerikanska auktoritära regimer framför regimer som är anti-amerikanska".

**Var är Chilekommittén
den 11 september? Jo, ..**

Foto: Göran Ocklind

..PÅ MARSCH MOT JUNTAN!

Varje år den 11 september kallar Chilekommittén till demonstration mot förtrycket i Chile och militärkuppen den 11 september 1973. Vi vill visa för Chiles folk att vi inte har glömt deras kamp för folkligt självbestämmande – mot storkapitalets verktyg, Pinochet-juntan. Det är en viktig demonstration.

Det är viktigt för Chiles folk att se att de inte står ensamma i sin kamp. Det är också viktigt att den svenska regeringen får se att det finns en opinion mot ekonomiskt samarbete med diktaturen i Chile.

Anti-imperialismen växer! I år stöddes Chilekommitténs demonstration – förutom av den traditionella vänstern och lokala fackklubbar – av flera SAP och SSU-föreningar. Sådan enighet är viktig i en tid när Sveriges ekonomi sviktar och högerkrafterna ser sin chans.

Foto: Kim Dahlström

Parollerna stödde den fackliga återuppbyggnaden i Chile. De vände sig mot Pinochets falska folkomröstning för att göra sin makt laglig. I övriga Latinamerika stödde vi revolutionen i Nicaragua och fördömde militärkuppen i Bolivia.

Här i Sverige påmindes den svenska regeringen om det gamla kravet att Sverige ska lämna IDB, den internationella "utvecklings"banken, som stöder flera latinamerikanska diktaturer med lån. Vi protesterade också mot Sveriges nya "utlämnings"lag som har försämrat möjligheten för politiska flyktingar att finna en fristad i Sverige. Efter demonstrationen hölls på flera orter tal eller "öppet hus"-fester, bland annat för att samla pengar till den fackliga kampen i Chile. Men främst för att sprida information om vad som händer i diktaturens Latinamerika. För bara med kunskaper byggs solidaritet, över gränserna.

Från Luleå i norr till Malmö i söder demonstrerade tusentals svenskar den 11 september sin solidaritet med Chiles folk.

Händelseutvecklingen i Latinamerika idag gör att det ställs större krav på enhet i solidaritetsarbetet. Därför var det glädjande att samverka med arbetarrörelsen i årets 11-september-kampanj var bredare än någonsin.

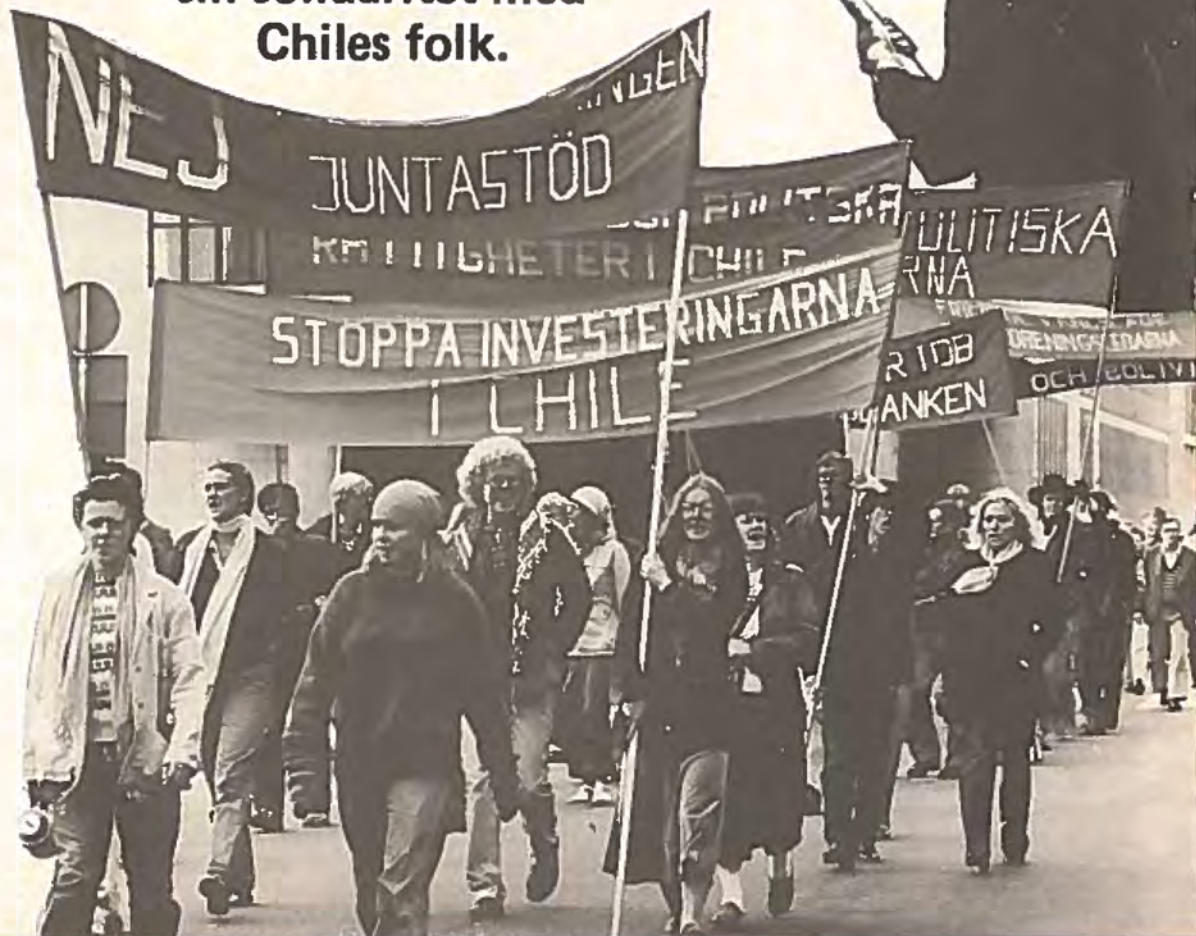

Foto: Erling Söderström

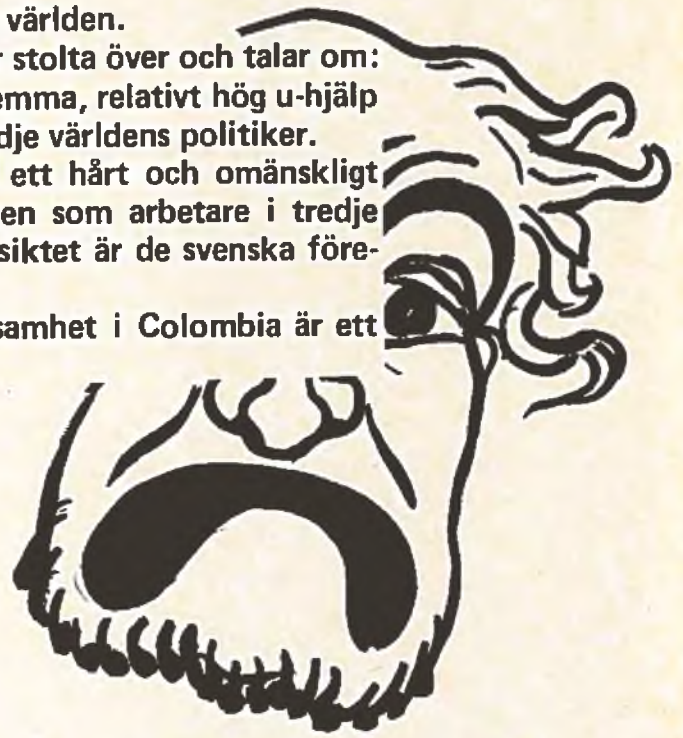
SVERIGES TVÅ ANSIKTEN

Sverige har två ansikten inför världen.

Ytterst en mjuk bild som vi är stolta över och talar om: relativ ekonomisk trygghet här hemma, relativt hög u-hjälp och gott anseende hos flera av tredje världens politiker.

Men där bakom finns också ett hårt och omänskligt ansikte som vi inte talar om; men som arbetare i tredje världen har tätt inpå sig. Det ansiktet är de svenska företagen i tredje världen.

Electrolux anti-fackliga verksamhet i Colombia är ett exempel.

Sveriges mjuka ansikte utåt kan representeras av biståndsorganet SIDA:s bestämmelser vilket land som ska få u-hjälp:

"Bara det land som själv satsar på en social och ekonomisk utjämning" mellan innevånarna i det egna landet. Biståndets mål är också att landet på sikt ska uppnå ekonomisk och politisk självständighet gentemot omvärlden. Ett annat mål är att främja en "demokratisk samhällsutveckling" i mottagarlandet.

Sveriges fortfarande goda anseende i tredje världen har i stor utsträckning skapats av förre statsministern Olof Palme.

Under sina resor till länder som Tanzania och Cuba har Olof Palme tagit ställning för de små ländernas rätt till en självständig politik gentemot stormakterna.

Just när du läser dessa rader skapar svenskar gott anseende för Sverige i Tredje världen.

Genom att utväxla brev som barnen i Kungsängen.

Eller genom att i solidaritetsrörelser uppmärksamma och ge stöd till andra folks kamp mot förtryck.

Genom att läsa detta deltar du själv litet grann.

 Electrolux

Inifrån vill vi se Sverige som ett solidariskt land. Vi är med rätta stolta över Sveriges stöd till FN-konventionen om facklig verksamhet som en mänsklig rättighet.

Men Sveriges ansikte utåt - utlandsföretaget - ger en annan bild. En bild av ekonomiskt förtryck och hänsynslöshet, avsiktliga lögnar och ren kriminalitet.

För Juan Gomez, fabriksarbetare i Colombia är Sveriges deklamationer i FN bara en hycklande fasad över svenska företags aktioner mot facklig verksamhet:

- Olagliga avsked av fackliga ledare och fackligt aktiva.
- Mutor och utpressning.
- Plötsliga avsked utan att skäl anges
- Försök från företagen att skapa gula fackföreningar som företagen kontrollerar, etc etc.

På nästa uppslag berättar Juan Gomez om det svenska ansiktet i Colombia.

Juan Gomez, fackordförande i C - Bortstädad av svenska Elektro

Juan Gómez är en fackligt aktiv arbetare som kom på en bra idé för både företag och arbetare:

"Kan inte vi på Volta själva tillverka dom här askarna som företaget nu importerar från Tyskland? Och slippa både förseningar och minskat ackord. Det är väl en bra idé?"

Nej, men en farlig idé som Juan borde hållit tyst om.

Svenska företaget Volta utnyttjade Juan Gómez' förslag till att bli av med honom som fackligt aktiv. Han anklagades för stöld och industrispionage. Redan innan anmälan inlämnats till domstol avskedades han. Här berättar Juan Gómez om sin tid som fackligt aktiv på svenska Electrolux-koncernens dotterföretag Volta i Colombia, Latinamerika.

Juan Gomez, född 1952, började arbeta på Volta den 19 april 1971.

– Mitt första jobb var att putsa bort överflödsmaterial på maskinerna. På luncherna diskuterade vi våra arbetsvillkor. Det var många som avskedades vid den här tiden, 5-7 arbetare kunde få gå plötsligt utan att något skäl angavs. Det spred oro bland oss.

Vi hade också en teknisk chef som alla var rädda för. Han hette Paez. Han skällde och förödmjukade oss och visade oss aldrig någon respekt. Det fanns inga skrivna regler heller – att arbeta övertid var så gott som obligatoriskt. Vi behandlades som boskap eller som små små barn, av chefen Paez, fick knappt gå på toaletten.

Det var vidrigt.

– Vi måste göra något åt Paez, något gemensamt. Vi kan inte fortsätta gå och vara rädda för honom, sa en dag Juan till arbetskamraten Oskar Olsson (svensk-ättling som arbetade på Volta-fabriken). Men Oskar var tveksam:

"Om det är fackförening du menar så kan du glömma det" svarade Oskar. "Börjar du snacka om fackförening får du kicken direkt. För några år sen var det några killar här på fabriken som försökte

organisera arbetarna. Det var under förra VD:n. Dom fick avsked hela bunten. Fackförening, nej glöm det", tyckte Oskar Olsson.

Men Juan Gomez funderade vidare över vad Oskar hade sagt. Han blev mer och mer observant. Skaffade en lagbok för 9 kronor och upptäckte att lagarna sa ett och företaget gjorde ett annat. Något skrivet arbetsreglemente fanns exempelvis inte på Volta.

– Det var väl bäst för företaget om vi arbetare hölls okunniga, kommenterar Juan.

Tillsammans med en annan arbetskamrat, Maistrogama, kallade Juan i hemlighet några kamrater till ett möte kl 8 en lördag, för att bilda en fackförening.

– Vi visste att vi skulle bli avskedade om det upptäcktes. Vi tog den risken. Var och en skulle kontakta en person som ville vara med i facket. På en vecka hade 22 personer anslutit sig.

Det nya facket hade hyfsade kontakter med företaget under några år och t o m ett

visst övertag i början.

– Företaget hade ju ingen aning om vilka arbetsrättsliga lagar som gällde.

1976 valdes Juan Gomez till ordförande i facket. Ungfär samtidigt fick Volta ny chef, Roland Nörgren. Det fackliga arbetet vann i styrka - med hjälp av strejk fick facket genomdrivet 40-timmarsvecka, en stor framgång. Det var 1978.

Juan Gomez tänkte lämna över ordförandeklubban till någon annan att prova på. I det läget kontaktades han av fabrikschefen Roland Nörgren, som erbjöd honom ett bättre betalt jobb. Med det nya jobbet skulle han förstås inte hinna med så mycket fackligt arbete...

– Jag visste vad Nörgren var ute efter - att bli av med mig. Det hade en kompis på kontoret berättat. Genom att befordra mig och få mig att lämna fackstyrelsen skulle jag förlora det fackliga förtroendeskyddet. Sen vore det bara att avskeda mig. Så jag gick med i fackstyrelsen igen som ordförande, berättar Juan Gomez.

– Det fanns ett problem på företaget som jag funderade

över. Ibland fick vi stoppa produktionen för att vissa maskindelar som vi importerade inte kom i tid. Då förlorade också vi arbetare på lägre ackord. Mest problem var det med en behållare som kom från Tyskland. Min idé var att vi på Volta skulle tillverka den själva.

– Men eftersom mina relationer till Roland Nörgren inte var så bra pratade jag med en av Voltas underleverantörer, Sanchez hette han, om möjligheten att konstruera en behållare så vi slapp importen och förseningar. Vi bestämde att Sanchez skulle presentera planerna för Nörgren, men han bara skrattade och sa att det där går nog inte. Det går inte att tillverka som ni har tänkt er.

Starkt fack

– Jag glömde hela idén. Jag pratade aldrig mer med någon om det. Det här var i januari 1979. Vi var inne i förhandlingar. Det fackliga tog all min tid. I februari skrev vi på avtalet. Roland Nörgrens huvudvärk nu - det var jag. Han visste att det var på grund av mitt fackliga arbete, dom erfarenheter som jag hade skaffat mig, som hade gjort att fackföreningen hade nått vissa mål. Men han vågade inte avskeda mig av rädsla för att arbetarna skulle lägga ner jobbet.

Avsked !

– Roland Nörgren umgicks nu en hel del med underleverantören Sanchez. Dom satt ofta på Nörgrens kontor och verkade ha blivit riktigt goda vänner. Säkert fick Sanchez

veta vilket problem jag var för Roland Nörgren.

– I mars månad avskedades Theresa - hon satt i fackstyrelsen - och sedan i april Dario och i juni William. Den 11 oktober 1979 var det min tur.

I ett brev fick Juan Gomez veta att han avskedats för att han skulle ha "avslöjat tekniska och affärsmässiga hemligheter" på Volta. Anklagelsen syftade på det tillverkningsprojekt som Juan hade föreslagit underleverantören Sanchez.

Avskedandet var klart olagligt - enligt Colombias arbetsmarknadslag får facklig företrädeman inte avskedas förrän det har bevisats i domstol att han begått brott.

På lunchen samma dag ville Juans arbetskamrater sätta sig direkt, i proteststrejk. "Först Teresa, sen Dario, så William och nu du Juan. Det

är för djävligt!" Men Juan hejdade dem:

– Nej, inga protester eller demonstrationer. Allt vänds mot oss annars och fler blir avskedade. Jobba på som vanligt, det här ordnar sig. Avskedet är ju olagligt!

Juan lämnar in en anmälan till arbetsdomstolen mot Volta för olagliga avskedanden. Det går två veckor. Juan är avskedad men väntar på domen om återanställning. Kamraterna stöder honom ekonomiskt. Då anmäler Voltas direktör Nörgren honom för "stöld och industrispionage" den 26 oktober -79. Den 21 november följer en advolat med Juan till domaren - för att påpeka att Voltas anmälan egentligen handlade om facklig förföljelse.

Men domaren lät arrestera Juan Gomez.

Efter tre dagar i isolerings-

cell förs Juan Govez till förhör hos Colombias Civila Säkerhetstjänst. Där möter han Sanchez, underleverantören till Volta och fabrikschefen Nörgrens gode vän. Sanchez vittnar mot Juan Gomez och påstår att Gomez överlämnat två behållare till honom.

– Det var Sanchez vittnesmål som gjorde att jag fängslades.

Anmälan gällde officiellt "Brott mot den nationella ekonomin, mot industrin och förfalskning av dokument, överlämnande av dokument och kontinuerlig stöld".

Juan häktas därefter och förs till det ökända Moledofängelset.

– Min syster Gloria fick följa med i polisbilen till fängelset. Hon gav mig en filt och lite pengar. Jag kände mig ganska uppskärad. Jag hamnade på 7-an. Där var som ett sämre hotell - allt måste kö-

"Först kasta mig i fängelse och sen muta mig? Aldrig!"

pas. En madrass köpte jag av personalen för 40 kronor. Den var inget vidare. Cellen som var 1,5 gånger 3 meter delade jag med två andra fångar.

På helgerna fick jag ta emot besök. På söndagarna kom mina föräldrar och mina syskon. Det bekymrade mig att dom fick lida för att jag satt i fängelse. Jag vet att min syster Gloria avstod nästan helt från mat i 14 dar för att spara pengar till mig i fängelset.

På lördagarna kom fackstyrelsen och andra arbetskamrater. Ibland var det 15 personer i det lilla besöksrummet.

En dag kom advokaten på besök.

Han berättade att företagsadvokat erbjudit mej 20 000 kronor om jag tog tillbaka min anmälan till arbetsdomstolen mot företaget om det olagliga avskedet av mej. Jag skulle slippa ut ur fängelset omedelbart och om jag ville så kunde dom höja priset ytterligare. Jag lät hälsa att jag inte accepterade. Först kasta mig i fängelse och sen försöka muta mig? Nej, aldrig!

Den händelsen gav mig styrka eftersom jag förstod att de till vilket pris som helst ville få mig bort från facklig verksamhet vid Volta. Jag ansträngde mig att stå ut i fängelset.

Artikeln bygger på radioserien "Konsten att krossa en fackförening" som sändes i program 1 under september 1980.

Nästan två månader satt Juan Gomez fängslad.

— Vissa dagar kände jag mig desperat och ilsken. Andra dagar resignerade jag, ibland grät jag — riktigt knäckt kände jag mig inte. Jag visste att jag var oskyldig till anklagelserna.

— Att Volta skulle se till att få mig i fängelse - det hade jag aldrig tänkt mig. Men under det fackliga arbetet hade jag ibland varit rädd för att Volta skulle göra sig kvitt mig på ett värre sätt - se till att jag blev dödad. Den fackliga förföljelsen är sån här i Colombia. Hittar kapitalägarna ingen annan utväg så tar dom till råstyrkan, säger Juan Gomez.

Fredagen den 19 januari släpptes Juan Gomez ur fängelset, efter att ha varit inspär rad sedan den 21 november. Förundersökningsdomaren förklarade de flesta anklagelserna som "icke existerande. Det finns inga andra brott att ta ställning till än, möjligen, stöld av två behållare (värda 24 kronor totalt)". Den senaste frågan skickade förundersökaren vidare till polisinspektionen att klara upp.

(Polisinspektionen handhar smärre förseelser, tyf snatterier. Om förundersökaren trott att Gomez gjort sig skyldig till mer än att ha tagit två knytnävsstora askar, så hade fallet överlämnats till en straffrättsdomstol.)

Ännu idag, december -80, har slutgiltiga domen inte fallit. Orsaken är att Volta genom olika överklaganden har

fördröjt sitt mål mot Juan Gomez.

Men Juan Gomez hade också anmält Volta för olagligt avskedande av fack-aktivister? Den anmälan lämnades i oktober -79. I augusti 1980 skulle arbetsdomstolen lämna besked. Då fick Juan veta att domstolen "i sitt arbete gjort ett processfel, varför utredningen måste göras om".

Juan Gomez är alltså fortfarande avskedad. Som f d fackligt aktiv har han svårt att få nytt arbete vid någon annan fabrik.

Nu försörjes han av sina kamrater vid Volta - i utbyte ger han dem råd i fackliga frågor, med utgångspunkt från sina erfarenheter.

Publicitet plus facklig solidaritet i Sverige har tidigare kunnat tvinga fram bättre förhållanden i svenska koncerners dotterföretag utomlands. Hur går det i Juan Gomez fall?

— Ja, risken finns att Elektrolux nu mutar sig till att få rätt i domstolen i Colombia - för att därmed få något att visa upp för massmedia i Sverige, säger radioproducenterna Lisa Söderberg och Jan Josefsson, som var de första att rapportera om Juan Gomez.

— Oavsett vad som hänt tidigare i domstolen blir det nu viktigt för Elektrolux att av prestige-skäl kunna visa upp ett bra ansikte utåt. Och en mutdom är inte svår att genomdriva i ett land som är så beroende av utländska företag som Colombia. Speciellt inte med Elektrolux stora resurser. □

Colombia är ett land i norra Latinamerika.

Yta 2,5 gånger Sveriges. Folkmängd 26 milj, varav 4,5 i huvudstan Bogotá. Hälften av befolkningen arbetar inom jordbruket. Export av kaffe, socker, bomull till bl a Sverige. Import av maskiner och transportmedel. Kraftigt skev inkomstfördelning - den fattigaste hälften får 14% medan den rikaste tjugondelen av befolkningen tar 40% av nationalinkomsten. Låga industriarbetarlöner (450-700 kr/ månad) och höga levnadskostnader: 1 kilo kött 14 kr, jeans 80-100 kr, hyra för lägenhet med halv svensk standard 1 500 kr. Vanligt folk hyr ej bostad utan bygger själva sitt hus, tegelsten för tegelsten. Stor arbetslöshet stor analfabetism (22%).

Källa: bl a SIDA-material.

Elektrolux är en svensk industrikoncern som bl a tillverkar dammsugare och driver städbolag. Tillverkning i drygt 100 fabriker i 25 länder i fyra världsdelar. Ungefär hälften av fabrikena ligger i Sverige. Totalt 287 rörelsedrivande bolag. I Colombia 6 bolag: Volta, Quimetal, Johnson (tillverkning), Provedatos (adm), Elektrolux (försäljning), och Serviaseo (städ-bolag). I Colombia finns alltså hela kedjan från tillverkning till försäljning och serviceverksamhet. Bara på Volta och Quimetal finns fackföreningar. Serviaseo med sina officiellt 750 anställda (i verkligheten kanske 5 000) saknar fack och har lagens lägsta möjliga lön: 450 kr/månad. Officiellt har Elektrolux 1 290 anställda i Colombia, 28 100 i Sverige och 52 600 anställda i övriga världen. Elektrolux huvudkontor ligger på Lilla Essingen i Stockholm. 1979 var omsättningen 15 miljarder och vinsten 915 miljoner kronor.

Källa: "Detta är Elektrolux 1980".)

"JA, NEJ, JASÅ"

Vad säger nu cheferna på Elektrolux-koncernen? Ja, svenska internationella koncerner brukar hävda att de inte är värre (med låga löner) än andra företag i tredje världen. Men att de "alltid följer världens lagar".

Enligt Colombias arbetsmarknadslag får inte fackligt förtroendeman avskedas förrän en domstol har

bevisat att han/hon begått brott.

Fackordförande Juan Gómez avskedades den 11 oktober -79, anmäldes till domstol först den 26 oktober och i december -80 har domen ännu inte avkunnats. Elektrolux har alltså begått klart lagbrott i fallet Gómez. Regel eller undantag? Elektrolux' chefer har svårt att finna orden:

1
Roland Nörgren, sedan 1976 chef på Elektrolux' Volta-fabrik i Colombia.

– Jag har inte anmält Juan Gómez. Jag har inte anklaget honom för något. Jag har inte fått honom i fängelse.

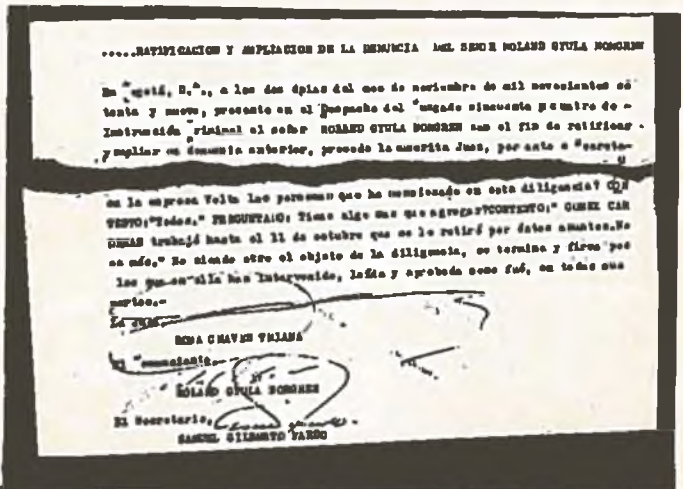
Sveriges Radio: Du har inte skrivit på någon anklagelse?

– Inte mot Juan Gómez.

(Red:s kommentar: i domstolsutdraget här intill har RN undertecknat anklagelsen mot Juan Gómez. Roland Nörgren ljuger alltså SR-reportern rakt i ansiktet.)

SR: Facket anklagar dig som fabrikschef för att använda kriminella metoder

– Det är helt orimligt. Det skulle aldrig falla oss in att göra något olagligt.

2
Chef för Elektrolux-koncernen i Colombia, med sina 6 bolag, är Paul Jensen.

SR: av vilken anledning avskedade ni Juan Gómez?

Paul Jensen: Han själ för oss.

SR: Men det har ju företaget inte lyckats bevisa? Känner du till att en fackföreningsordförande har förtroendemannaskydd och inte får avskedas annat än att företaget kan bevisa t ex stöld?

– Det känner jag till.

SR: Av vilken anledning avskedade ni honom då innan ni lyckades bevisa det?

– Men bevisen har vi ju.

SR: Kanske det, men ni har ju inte fått rätt inför domstol?

– Det har inte varit inför domstol än.

SR: Nej, och enligt lag ska företaget vänta på domstolsutslaget innan ni har rätt att avskeda honom.

– Ja, det ska vi.

SR: Men ni har ju redan avskedat honom?

– Ja, det är klart. Alla som stäl blir avskedade.

SR: Men enligt lagen måste ni vänta på att avskeda en förtroendemannen gjort sig skyldig till något.

– Ja, det ska vi ju alltid. Vare sig han är fack-ordförande eller ej.

SR: Varför har ni inte väntat i detta fallet då?

– Därför att vi väntar på att fallet ska komma upp i domstolen.

SR: Det är nu ett halvår sedan ni avskedade honom. Ni avskedade honom i oktober 1979?

(tystnad)

– Ja, det är korrekt. (. . .)

SR: Varför finns det inte någon fackförening på Elektrolux städbolag Serviaseo, vet du det?

– Nej det vet jag inte.

(. . .)

SR: De anställda på ert städbolag Serviaseo har exakt den lagstadgade minimilönen på 450 kronor/månad. Hur tror du att en sådan arbetare lever? Och klarar sig?

(tystnad)

– Ja, det är klart, det är inte mycket att leva på. Det är klart att det är svårt.

SR: Det måste vara hemskt svårt?

– Mmm...

SR: Tror du man kan överleva och ge sin familj mat och kläder och ha en bostad och... – på den lönen? (tystnad)

– Vi är väl intresserade i att ge våra arbetare den lön vi kan ge dem. Vi kan inte ge dem mer.

Red: s kommentar: 1979 var Elektrolux-koncernens officiella vinst 915 miljoner kronor.

3
Tekn. dr. Hans Werthén är arbetande styrelseordförande i Elektrolux-koncernen:

– Jag känner inte till detaljerna i den här frågan.

Det går bra att skriva till koncern-chef i Colombia, Paul Jensen heter han. Jag vill inte uttala mig innan domen har fallit i Colombia. Jag har inget mer att säga.

TOTAL TYSTNAD I SVENSKA MASSMEDIA

– Nej vi har inte fått någon reaktion i övriga massmedia i Sverige på radioprogrammet "Konsten att krossa en fackförening" (som handlar om Electrolux dotterföretag i Colombia).

Det säger programmet producenter, Lisa Söderberg och Jan Josefsson, Sveriges Radio:

– Vare sig dagspress eller någon tidskrift har gjort artikel-uppföljningar av vårt radioprogram. Och det är ju rätt underligt med tanke på hur uppseendeväckande det egentligen är att ett svenska företag medvetet begår brott utomlands för att krossa den lokala fackliga verksamheten där.

Voltas arbetare ber Sveriges regering: - HINDRA ELEKTROLUX ATT KROSSA VÅRT FACK!

Med ständiga bestraffningar mot fackliga aktivister och med försök att bygga upp företagslydiga alternativa fackföreningar vill de svenska Elektrolux-företagen krossa all verkligt effektiv facklig verksamhet, säger Juan Gomez och får medhåll av sina kamrater på Volta:

— Vi vill att svenska regeringen ingriper mot Elektrolux så att den fackliga förföljelsen upphör.

Just nu stundar förhandlingar mellan facket och Volta. Det gamla avtalet gäller bara t o m december -80. Redan i våras gjorde Volta ett försök att genom arbetaren Tereza Monroy skapa en företagsvänlig, "gul" fackförening för att splittra arbetarnas egen aktiva organisation. Tereza Monroy berättar:

— Jobbet på Volta fick jag genom Jaime Ramirez

som är ordförande på Sintrametal, (ett annat metallförbund än det Juan Gomez och de andra på Volta är organiserade i). Jag fick jobbet på ett villkor - jag skulle fixa en underavdelning till Sintrametal på Volta. När jag nästa dag kom till fabriken skulle jag bara säga att jag var rekommenderad av Roland Nörgren. Jag träffade en annan på fabriken, Lizardo González heter han, som hade råkat ut för samma sak som

jag. Han var helt förtvivlad. För det första visste han ingenting om fackföreningar, och så var han livrädd för att mista jobbet — hans fru var gravid. Vi begrep båda att vi ingick i en affärsuppställning mellan Sintrametal och företaget Volta. Jag drog mig ur det hela, för en och en halv månad sen. Då hade jag först gått in i det riktiga facket och fått en förtroendepost. Det gör att företaget nog har mycket svårare att få mig avskedad.

Guillermo Diaz är ordförande i fackföreningen efter Juan Gomez:

— Den fackliga förföljelsen fortsätter nu, efter att Juan Gomez avskedats. Flera andra fackligt aktiva arbetare har avskedats utan saklig grund — Fackligt aktiva arbetare bestraffas också kontinuerligt orimligt mycket för småförseelser. För några månader sen fick jag vara ifrån jobbet i 40 dagar för att jag hade kommit försent i en halv minut.

Sådant händer oupphörligen här — och speciellt för dem som är fackligt aktiva. Företagets avsikt är förstås att krossa all effektiv facklig verksamhet.

- NEJ, DET VORE ETT INTRÅNG,

svarar Ola Ullsten:

— Sverige kan inte lägga sig i andra länders inre förhållanden! Så svarar den borgerliga svenska regeringen på de colombianska arbetarnas anklagelser om regeringens delansvar i Electrolux antifackliga verksamhet i Colombia. I förtryckarländer gäller plötsligt inte exportkreditnämndens krav på företagen att ha en "positiv inställning till facklig verksamhet".

Hur ser Sveriges utrikesminister på de svenska företagens verksamhet i tredje världen?

I radioprogrammet "Öppen kanal" (september -78) sa dåvarande utrikesminister Karin Söder (c):

"Jag är övertygad om att de svenska företagen sköter sig väl utomlands. Den svenska staten förutsätter i sin utrikespolitik att svenska företag är ansvarskännande."

Vad gör nu svenska regeringen för att kontrollera att

svenska företag betar sig korrekt i andra länder?

Svar: ingenting. Men nuvarande utrikesminister Ola Ullsten (fp) undviker frågan genom att svara:

"Svenska dotterföretag i andra länder måste följa lagstiftning och praxis i dessa länder. Det tillkommer därför dessa länders myndigheter att se till att (svenska) företag respekterar där gällande regler."

Men kan inte svenska regeringen påverka moderföretagen i Sverige för att förhindra, t ex, facklig förföljelse vid dotterföretagen utomlands?

"Nej", säger Ullsten, dels "lägger sig moderföretagen sällan i hur dotterföretagen handlar vid lokala arbetskonflikter. Erfarenheten tyder på det."

Dels har Sveriges regering inte rätt att påverka andra länders interna förhållanden, politiskt och rättsligt, "genom att utnyttja de svenska företagens ägarinflytande över företag i dessa länder".

Det vore "suveränitetsintrång".

Men: "Vissa undantag görs från denna princip. Ett exempel är regeringens villkor för

att ge investeringsgarantier till svenska företag."

(Exportkreditnämnden infor-
merar/1980-07-22/sid 3:)

"Investeringsgaranti kan lämnas endast om företaget i värdlandet ger de anställda tillfredsställande anställnings- och arbetsvillkor och visar en positiv inställning till fackföreningsverksamhet inom företaget. *Avgörandet i dessa avseenden får dock ske mot bakgrund av de förhållanden som gäller i respektive värdland.*" (Red's kursiv.)

KOMMENTAR

Å ena sidan kräver alltså regeringen att företagen ska ha en positiv inställning till facklig verksamhet. Även i andra länder. Utan hänsyn till "värdlandets suveränitet".

Å andra sidan gäller inte dessa krav om "landets förhållanden" är sådana att en civil eller militär förtryckarregim konsekvent terroriserar arbetarna, politiskt och fackligt. Då är det fritt fram för svenska företag att tjäna pengar på förtrycket. I synnerhet när moderföretagen inte lägger sig i hur dotterföretagen kväser arbetarna vid lokala arbetskonflikter. Red.

"VAD KAN MAN GÖRA?"

1. Du kan skriva direkt till regeringen eller via din politiska organisation och kräva
— Att riksdagen snarast tillsätter någon som granskar och rapporterar om de svenska utlandsföretagens handlande mot lokal facklig verksamhet.
2. Du kan också föreslå dina kamrater i facket att ni tar direkta kontakter med systerorganisationer i andra länder — i synnerhet med facket vid svenska dotterföretag i tredje världen.

- Hjälp oss bojkotta juntan !

Foto: Gosta Nydren

– Arbetarnas bojkotter fortsätter i Bolivia – trots att militären nu kan slå till överallt i landet. Det säger Domitila Chungara, en av de fyra kvinnor som med sin hungerstrejk i januari -78 bröt diktatorn Banzers välde och startade de senaste två årens kamp för demokrati i Bolivia. Två år som slutade med militärkupp och en ny diktator – generalen Garcia Meza.

Domitila tror att Mezas tid snart är förbi, bland annat av ekonomiska skäl:

– En ekonomisk bojkott från också Sverige skulle påskynda diktaturens fall!

Bolivia är inte något nytt Chile. Det finns ett motstånd och regimen ekonomiska ställning blir allt svagare. Det säger Domitila Chungara, när Chilebulletinen träffar henne för ett samtal under hennes Sverigebesök i september.

I somras, den 17 juli, då generalen Garcia Meza grep makten i en blodig kupp i Bolivia befann sig Domitila i Köpenhamn, där

hon deltog i den alternativa kvinnakonferensen. Förhindrad att resa tillbaka reser hon nu runt i Europa och försöker få till stånd ekonomiska bojkotter mot diktatorn Meza.

– Visserligen slog Meza snabbt ned det yttre motståndet. Till och med bombflyg sattes in mot gruvområdena – Matilde, Corocoro, Colquire, Bolívar och Huani. Militären bombade

och sköt mot arbetarnas förläggningar. Idag går ingen säker för det militära våldet i Bolivia. Nattetid kan militären slå till mot gruvområdenas arbetarbaracker och godtyckligt välja ut vilka som ska arresteras. Juntan har hittills medgett 2 500 arresteringar.

Motståndet lever

– Det betyder att minst 10 000 drabbats inklusive de

arresterades familjer som nu ställts utan försörjning.

– Men motståndet lever, betonar Domitila. I motsats till tidigare kupper hade flera fackliga och politiska ledare hunnit gömma sig och arbetar nu underjordiskt.

Olika maskningsaktioner är ett sätt som arbetarna använder för att rycka undan mattan ekonomiskt för militärjuntan. För att motverka detta har de satt in värn-

"Visst hjälper vi - på våra villkor"

pliktiga i arbetslagen. Men effekten har märkts ändå, två ministrar har tex haft svårigheter att betala löner till de statligt anställda.

— För att påskynda diktatorn Mezas fall behövs nu internationella bojkotter mot juntan, påpekar Domitila. Hon reser nu runt Europa och försöker få fram ekonomiska åtgärder mot Meza.

Vårdar har varit bl a ministrar i Danmark och Norge, exilbolivianer i Holland och Frankrike samt fackföreningar i Västtyskland, Sverige och Schweiz.

Artigt

— Mottagandet har varit artigt — men ofta vacklande vad det gäller konkret handling.

— Många i Europa säger sig vara emot juntan och för demokrati. Man ger oss ett visst ekonomiskt stöd men utan att ge det viktigaste — ett moraliskt stöd t ex genom att pressa på regeringarna bryta förbindelserna med Meza.

I Västtyskland stödde t ex många organisationer Domitila men regeringen skickade ändå tillbaka sin ambassadör till Bolivia. Andra regeringar, t ex Norges, tar mer markerat avstånd från juntan.

— Men samtidigt får den indirekt hjälp genom de internationella bankerna, påpekar Domitila.

Pengar i TV

Ett annat exempel på vacklande hållning är händelserna i Danmark.

Bl a danska LO erbjuder

sedan ekonomiskt stöd till motståndsrörelsen.

— När jag kom för att hämta pengarna var TV och radio på plats för att ge danska LO publicitet för deras stöd till vår demokrati.

— Hur mycket vi fick att bekämpa juntan med? Fem-tusen kronor...

Det här är inte enda exemplet på hur organisationer velat utnyttja Domitilas namn för egna syften. I Frankrike ställdes t ex kravet att landets två fackliga LOförbund skulle ge stöd i utbyte mot propagandavinst. Annars blev det inget stöd alls.

Andra organisationer har krävt att deras stöd ska användas till "facklig utbildning i Europa för fackligt aktiva arbetare från Bolivia".

— Visst är det bra att arbetare i olika länder utbyter erfarenheter. Men nog tycker jag det är oförskämt att komma och tala om hur vi ska bedriva kampen i vårt land, säger Domitila förtrytsamt. Man erbjuder oss kurser, vi som har över 50 års kamp bakom oss.

Domitila anser inte att kampen de senaste två åren, trots kuppen, kunde ha drivits annorlunda.

Enhet

— Vi har hela tiden haft ont med tid. På två år har vårt arbete avbrutits av tre militärkupper. Tre försök att återinföra diktaturen.

Efter överste Buschs tvin-

gats lämna över makten till interimpresidenten Lidia Gueiler (se Chilebulletinen nr 2-3) så gick nästan alla Bolivias fackförbund och politiska partier samman i CONADE, Kommittén för försvaret av demokratin. En sådan bred front har vi aldrig haft tidigare. Detta var i november -79. Efter nästa kufförsök, i mars 80, stärktes CONADE ytterligare då studentföreningar, husmodersföreningar m fl gick med.

Även bönderna

— Våldet och kupperna de här två åren har inte bara enat gruvarbetare och väns-tem i städerna. Även bönderna har slutit sig till oss. Det är något nytt. Tidigare stödde de ofta borgerskapets kandidater. Nu när Meza tog makten drog flera tusen bönder till gruvområdena för att stödja gruvarbetarna i försvaret mot den militära ockupationen.

KOMMENTAR

Intervjun med Domitila Chungara gjordes i mitten av september. Kanske var hon då lite väl optimistisk över juntans snabba fall. Regimen ser idag ut att bli mer långlivad än vad hon och oppo-

sitionen trodde.

En klar motgång för Meza-juntan var när FNs sociala utskott på bl a svenskt och österrikiskt initiativ i december uttalade sig mot förtrycket i Bolivia och uppmanade Meza-juntan att respektera mänskliga och fackliga rättigheter.

BAGGE NYSTEDT Skildring från 21 september 1980

Carl Lidbom tillbaka från Bolivia

- Oppositionen krossad

— Men ska inte ha några förhoppningar att Bolivia kommer att återgå till demokratisk styrelse i närt framtida. Militärkuppen i våra städer under all demokratisk opposition. Fackföreningsrörelsen och de demokratiska partierna kopplade i ett nät på sina ledare. Kvar är i stort utveckling bara spår.

Den boliviska oppositionen spelar en större roll i kampen mot diktaturen. Lidbom är en av de som har varit i Bolivia.

— Men ska inte ha några förhoppningar att Bolivia kommer att återgå till demokratisk styrelse i närt framtida. Militärkuppen i våra städer under all demokratisk opposition. Fackföreningsrörelsen och de demokratiska partierna kopplade i ett nät på sina ledare. Kvar är i stort utveckling bara spår.

— Men ska inte ha några förhoppningar att Bolivia kommer att återgå till demokratisk styrelse i närt framtida. Militärkuppen i våra städer under all demokratisk opposition. Fackföreningsrörelsen och de demokratiska partierna kopplade i ett nät på sina ledare. Kvar är i stort utveckling bara spår.

—MAN HAR SAGT MIG att svenskar som har besökt Bolivia sedan har rapporterat till svenska tidningar att "oppositionen är krossad i Bolivia". Det visar bara en brist på kunskaper om kampen i Bolivia, säger Domitila Chungara.

— "Oppositionen", det är cirka 80 procent av det bolivianska folket. Inte förrän Meza mördat hela vårt folk kommer oppositionen att upphöra. Visst har bristen på arbete och brist på socialförsäkringar tvingat en del att låta sig mutas till att bli militärernas rapportörer. Visst hotas våra ledare av terror och mord. Men för varje kamrat som dödas så stiger nya fram. Det såg jag bland annat 1976 när diktatorn Hugo Banzer ville skapa "gula", regeringsstyrda

fackföreningar, berättar Domitila:

— I Siglo XX:s tenngruva hade militären utlyst ett möte för att bilda en ny fackförening i stället för den förbjudna. Alla gick det. "Vad nu — ska ni stödja Banzers lakejer?" undrade jag. "Lugna dig, Domitila", sa mina grannar, "kom nu så gå vi dit". Och när mötet hade börjat stängdes dörrarna så att militären inte skulle överraska oss. Och så började frågorna hagla mot regeringens "fackföreningsledare": Vem har valt er? Varför sitter ni här? Ock så fick de lämna sina stolar på podiet, och vi valde våra egna ledare, berättar Domitila.

— Det gick inte att tysta oss! Och det går inte idag heller, även om diktatorn Garcia Meza försöker.

"VAD KAN MAN GÖRA?"

Du som vill arbeta för solidaritet med Bolivia — ta kontakt med någon av följande personer. De vet kanske om det finns en Boliviagrupp just på den ort där du bor.

STOCKHOLM: Kerstin Hemberg, tel 08-962729

GÖTEBORG: Eduardo Dalence, tel 031-314034

MALMÖ: Orlando Carvajal, tel 040-971209

NORRKPÖPING: Gerd Nilsson, tel 0121-12794, eller Birgitta Persson, tel 011-162315.

”Lyssna Chile, Panal i STREJK!”

– Vi vill visa att det går att säga nej till diktaturen!

Efter Pinochets ”folkomröstning” har antalet strejker ökat i Chile. Just nu strejkar 1 600 textilarbetare för högre lön och för rätten att teckna centrala avtal – i direkt strid mot Pinochets arbetsmarknadslag *Plan Laboral*. Det senaste årets lagliga

Sedan början av oktober strejkar cirka 1 600 arbetare på textilfabrikerna Panal, Pro-matex och Prodinsa i Chile.

Med sina drygt 1 500 arbetare är Panal Chiles största textilfabrik. 1 487 av dessa röstade för strejk efter en lång tids löneförhandlingar där facket krävde 50% utöver statens inflationsindex medan företaget medgav 1,5 procent. Det var när företaget dessutom ville dra in på ersättningen vid avskedanden som arbetarna gick ut i strejk. Efterhand har facket sänkt sina krav till 25 procent över statens inflationsindex, ”som inte täcker den verkliga inflationen”. Arbetarnas krav gäller i praktiken oförändrad reallön.

– Men strejken är inte bara en lönekamp. Vi strejkar också för att visa att det går att säga nej till diktaturen, säger Julio Malverde, fackordförande på Panal (*Ny Dag* 11/12).

Laglig strejk

Strejken är helt laglig, enligt Pinochets arbetsmarknadslag *Plan Laboral* som instiftades hösten -79. Efter 30 dagars strejk har formellt varje arbetare rätt att gå tillbaka till jobbet och själv förhandla med företaget. Regeln har förstås tillkommit för att försöka splittra arbetarna. Men vid Panal gick bara 10 av de

nära 1 500 strejkande tillbaka!

Högst 60 dagar

Strejken närmar sig nu det tak på 60 strejkdagar som *Plan Laboral* stadgar. Där-efter har arbetarna att välja på att anpassa sig till arbetsgivarens bud på 1,5 procent – mindre än inflationen – eller att bli avskedade. Lagliga avskedanden skulle passa företagets ägare utmärkt. Sedan Pinochet öppnade Chiles gränser för obegränsad importkonkurrens från Honkong, Taiwan och Sydkorea har tjug-tals chilenska textilföretag tvingats till konkurs.

Politiska mål

Men trots föga hopp om ekonomiska resultat fortsätter arbetarna att utnyttja lagens möjligheter att strejka 60 dagar fullt ut. Det gör de för att kunna vända en ekonomisk kamp till en politisk: Panalarbetarna kräver att få teckna avtal inom varje yrkesområde nationellt och/eller för alla yrkeskategorier inom samma industrigren nationellt. Det är krav som går tvärs emot *Plan Laboral*s bestämmelser om separata avtal på varje fabrik och för varje yrkesgrupp för sig. Det är därmed krav som riktar sig mot Pinochets ekonomiska politik i sig.

utrymme för facklig kamp utnyttjas alltmer till en politisk kamp.

Textilarbetarnas strejk har fått både internationellt och nationellt stöd. Bland annat av fackveteranen Clotario Blest som har kallat till ett nytt försök att bilda en facklig landsorganisation i Chile den 12 februari 1981.

– Vi kämpar inte för några pesos mer utan för vår rätt, säger Julio Malverde. Vi kämpar mot en arbetslag som tar ifrån arbetaren hans rättigheter och hans stolthet.

Tre demonstrationer

Strejken är ett samarbete mellan fackklubbarna vid tre olika textilfabriker – en seger i enighet. Tillsammans har de lyckats genomföra tre demonstrationer i Santiagos centrum.

Den 16/10 anordnades gemensam presskonferens. Dagen efter genomfördes en demonstration med 600 deltagare på Paseo Ahumada, med följande slagord:

- Strejk! Strejk!
- Lyssna Chile, Panal är i kamp!
- Enade arbetare kommer alltid att segra!
- Vi försvarar våra barns bröd!

Polisen upplöste demonstrationen men ingen arresterades. Följande dag (18/10) genomfördes en cykeldemonstration i Santiagos centrum. Cyklarna beslagtogs av polis, sedan arbetarna ”inte kunnat visa upp något tillstånd” (se bilden ovan). 50 arbetare arresterades och sitter fortfarande fängslade. I protest mot bl a detta påbörjade 36 Panal-arbetare en hungerstrejk i kyrkan Santo Domingo i Santiago den 18 november.

Internationell solidaritet

Bland dem som stött Panalarbetarna med sin solidaritet hör fackveteranen, Clotario Blest, 83 år, som personligen infann sig på Panal och inbjöd arbetarna att delta i den förbjudna landsorganisationen CUTs 7:e kongress den 12 februari 1981. Ekonomiskt har de strejkande fått hjälp med pengar och matvaror från andra fackföreningar. Stödtelegram har skickats från fackklubbar i Västtyskland, Frankrike och Bulgarien. Inom Chile har, enligt en källa, de fackliga samarbetsorganen CNS och FUT stött strejken, liksom facken vid gruvorna Chuquicamata, Caletones och El Teniente.

Källor: bland annat *El Mercurio*, *Hoy*, *La Tercera*, *Ny dag*.

”VAD KAN MAN GÖRA?”

TELEGRAM TILL PANAL-ARBETARNA!

Textförslag:

”Apoyamos justa huelga trabajadores Panal. Solidaridad internacional. Vencerán!” (Vi stöder Panalarbetarnas rättvisa strejk. Internationell solidaritet. Ni ska segra!)

Adress:

Sindicato Trabajadores Panal
Calle Yungay 2715
Santiago, Chile

- Hur får jag råd till pension?

— Hur ska det nu gå med min pension? Har jag överhuvudtaget någon pension när jag inte orkar arbeta längre? Det är några av viktigaste samtalsämnena på Chiles gator sedan den 13 november då Pinochets arbetsminister José Pinera lät bomben falla: total privatisering 1986 av det pensionsystem som Chile haft sedan 1930-talet.

Lag "3 500" stadgar att staten inte längre ska ha ansvar för att varje medborgare i Chile får någon form av pension. Det ska vara och en själv se till. Utan solidarisk hjälp av samhället eller krav på arbetsgivar-avgifter från företagen, som tidigare.

Två år till

I två år till betalar staten ut pensioner till de gamla. Senast 1982 ska pensionärerna ha tagit ut sin pensionsfond från statskassan — för att sen placera den i någon av de privata pensionsbanker som kommer att skapas. Och 1986 ska systemet vara i full funktion: dom som "vill"

Tre av fyra pensionärer i Chile får mindre än 350 kr/månad.

(dvs som har råd) får själva spara ihop till sin pension under sina 30-40 arbetsår.

De som inte vill

Dom som inte "vill", dom "slipper" både att spara och att ha något att leva av som pensionärer. Den chilenska staten ska i varje fall inte ta ansvar för medborgarnas pensioner mer, enligt Pinochet-juntans lag nr 3 500.

Sen 1930-talet

Sedan mitten av 1930-talet har Chile ett försäkringssystem som fungerar ungefär på följande sätt:

Den försäkrade betalar en viss summa varje månad av sin lön till sin pensionsförsäkring. Staten betalar en del och företaget betalar en del. Systemet har inneburit olikheter — vissa gruvarbetare har t ex fått högre pension än t ex byggnadssnickare och lägre statstjänstemän. "Och det är ju orättvist", — motiverar arbetsministern Pinera sitt förslag — "att somliga grupper på politisk väg kan pressa fram bättre pensionsvillkor än andra. Individuellt sparande är en rättvisare modell!"

Minimi-trygghet

Principen hittills har varit

att staten haft det övergripande ansvaret för att alla medborgare fått en viss pension. Det har inneburit åtminstone en viss trygghet, även om pensionen inte alltid räckt att leva på för alla pensionärer. 70% av dagens pensionärer i Chile har mindre än 3500 pesos i månaden i pension — cirka 350 kronor att leva av.

65 år

Nu är tanken den att var och en själv efter förmåga "fritt" ska sätta in pengar varje månad på en speciell pensionsbank. Pengarna får inte tas ut innan den försäkrade fyllt 65 år (för män, och 60 år för kvinnor). Tidigare har pensionen kunnat tas ut efter trettio års arbete, d v s i regel redan efter fyllda 50 år. En klar försämring.

Värdeinsänkning

Också när det gäller räntebereäkningen är Pinochets system en försämring jämfört med tidigare. Regeln nu är att pensionsbanken ska betala 5 procent utöver kostnadsindex som ska väga upp inflationen.

Staten bestämmer

Der är staten som bestämmer indexets storlek. Men staten lägger ibland indexet under den verkliga inflationen. Det betyder försämringar för gemene man i allmänhet och alltså för pensionärer i synnerhet, som får se sina pensionspengar uppätta långsamt av inflationen. Till förmån för

banken som naturligtvis tjänar på skillnaden mellan index och inflation.

Konkurs?

Dessutom ska bankerna handha pensionsfonderna enligt kommersiella lagar. Det innebär att banken inte alltid tjänar mer pengar utan kanske tvärtom går back. Går i konkurs t o m. Där sitter sen pensionären och har förlorat sin hårt hopsparede pension. Utan någon ansvarig stat som kan gripa in och fördela förlusterna, solidariskt.

Arbetsminister José Pinera: Rättvisare pensioner med privat pensionering!

Det gamla systemet innebar att yngre generationer betalade de äldres pension. Ett från generation till nästa rullande system av omsorg om andra. Det nya systemet innebär att var och en ska spara till sin ålderdom själv — fast via bankens kommersiella "omsorger". Och framför allt: att som Pinochet uppmana vanligt folk att spara av den lilla lön de nu får — det är ett hån bara det.

Stärkt fackrörelse: NYA NATIONELLA YRKESFÖRBUND

Flera yrkeskategorier i Chile — grafiker, kemister, oljearbetare — har bildat var sitt fackligt nationellt yrkesförbund de senaste månaderna. Om detta är en tendens som står sig har den fackliga enheten stärkts markant och den fackliga återuppbyggnaden i Chile tagit ett stort steg framåt.

Pinochets försök att splittra arbetarrörelsen har därmed misslyckats. Mer om detta medan. Men först en **RÄTTELSE**.

Redaktionen har fått kritik för en av artiklarna i föregående Chilebulletin, under rubriken "Just nu i Chile/ STÄRKT MAKT FÖR CENTERN".

Kritiken har ställt sig tveksam till redaktionens bedömning om en stärkt ställning för kristdemokraterna, inför valet. Kritiken har menat att Frei avsiktligt tillåtit framträda för att Pinochet skulle kunna peka på att "oppositionen" inte undertryckts.

Ja, kanske det var Pinochets avsikt. Å andra sidan var han knappast betjänt av den oväntat starka kritik som kristdemokraterna riktade mot folkomröstningen.

Orsakerna till hans beslut är svår bedömda. Det hade kanske varit bättre om redaktionen undvikit att spekulera i detta.

Facklig enhet

VÄRRE ÄN DEN BEDÖMNINGEN var emellertid en formulering i samma artikel som antydde att *Plan Laboral* "har" resulterat i större mångfald fackföreningar. "Kan ha" stod det i manus. Även det var fel.

Pinochets arbetsmarknadslag, *Plan Laboral*, inrättades hösten 1979. Den gjorde fackföreningar lagliga, för första gången sedan kuppen 1973. Obegränsat många fack-

föreningar tilläts av *Plan Laboral* på varje arbetsplats.

Men enligt uppgift tenderar tvärtom *Plan Laborals* antifackliga inriktning att skapa fackliga enighet mellan arbetarna.

Yrkesförbund

I stället för att splittra sig i många organisationer har fackföreningarna på många håll gått samma i ett enda landstäckande yrkesförbund. Det finns nu ett nationellt grafikerförbund, ett förbund för oljearbetare, och ett gemensamt för den kemiska sektorn (inklusive laboratorier och apotek). Dessutom har byggnadsarbetarna i Santiago tagit ett första steg till yrkesförbund genom ett regionalt fackorgan, "Metropolitan area".

Vare sig regionala eller nationella yrkesförbund har laglig rätt att förhandla eller sluta avtal med arbetsköparna. Däremot ger *Plan La-*

boral rätt till gemensamma strejkkassor, även på nationell nivå.

"Cordones industriales"

På flera håll har Allende tidens "cordones industriales" återuppstått: ett slags lokala försvarsorganisationer för att bevara jobben inom ett visst område. Ett exempel. Låt säga att ägaren till ett snickeri hotade att stänga fabriken och sälja maskinerna. Då kunde de anställda snickarna få hjälp av textilarbetare eller andra fackligt aktiva inom området att ockupera fabriken eller att stödja snickeriarbetarna ekonomiskt och moraliskt.

Sådant lokalt fackligt samarbete över yrkesgränserna har enligt uppgift återskapats i bl a Maipo-Cerrillos, Santiago.

Pinochets avsikt var förstas att försöka få arbetargrupperna splittrade inbördes, via flera fackföreningar.

Missad vänsterfront

Vad hände i Pinochets "folkomröstning" om ny regeringslag den 11 september? Ja, den viktigaste resultatet var att vänstern missade grovt chansen till en enad kraftfull protest mot diktatorns försök att göra sin maktställning laglig. Med olika råd till väljarna — att rösta "nej", respektive att avstå helt — visade vänsterpartierna åter sitt dåliga samarbete på nationell nivå.

Som alltid i alla diktaturer vann förstas diktatorns förslag. Med de på hittade siffrorna 67,54% "ja" och 29,62% "nej" (*El Mercurio* 12/9). 2,84% av rösterna förklarades ogiltiga (de med slagord, typ "ner med diktaturen"). Alla icke-röstande uppgavs som ja-röster. Men något sätt att kolla resultatet fanns inte eftersom det inte finns några röstlängder. Därmed blir det omöjligt att se hur många som var berättigade att rösta och sedan hur många av

dessas som verkligen röstade. Pinochets val var alltså ett hån mot all demokratisk praxis.

"Rösta nej"

Det visste förstas det chilenska folket redan före valet. Men frågan var hur man skulle bete sig mot Pinochets val-fars. Vad råde partierna sina sympatisörer till att göra? I stället för att enas om ett enda slagkraftigt handlingsätt så

valde varje organisation sin väg. "Rösta nej"-linjen föredrogs av CNS och 10-gruppen (fackliga samarbetsorgan), MAPU-OC, Chiquicamata smältverkets fackförening, och av Kristdemokraterna. Kommunipartiet (PC), menade först att man borde följa Kristdemokraterna, dvs "Rösta nej". Kommunistpartiet (PC), menade att det egna handlingsvalet "berodde på hur Kristdemokraterna skulle förhålla sig". Det betydde antagligen i praktiken ett stöd för "Rösta nej"-linjen.

"Rösta inte alls"

"Rösta-inte-allt"-linjen (ett klart lagbrott som enligt juntan skulle medföra fängelse och böter) stöddes av följande: de fackliga samarbetsorganen FUT och CODES (inklusive fackveteranen Clotario Blest) partierna MIR och MAPU, gruvarbetarfacket

FENAMI och "De politiska fångarnas kommitté". De två senare hade den mest genomtänkta linjen — att inte delta i omröstningen samt att mobilisera ett folkförsvar mot den repression som torde följa på en massiv valflykt.

Men någon enighet om *sättet* att säga nej, det nådde aldrig oppositionen mot Pinochets konstitution. Därmed missade motståndets rörelsen ett bra tillfälle att samtidigt visa enighet och nå slagstyrka.

Seger strejk vid Teniente

El Teniente-arbetarna genomförde den 14 oktober en segerrik strejk. Ett bussbolag ville ändra sin tidtabell en timme, vilket hade inneburit långa väntetider för skiftarbetarna. 3-5 000 gruvarbetare deltog i en tvådagars strejk varefter busstiderna ändrades efter arbetarnas önskemål.

Nobels fredspris

Adolfo Pérez Esquivel, argentinsk skulptör, har fått Nobels fredspris 1980 för sina insatser inom ickevåldsgorganisationen *Servicio Paz y Justicia*. Organisationen har genomfört flera kampanjer till förmån för förföljda människor i Latinamerika. Bland dessa märks kampanjer för kristna basorganisationer i Paraguay, politiska fångar i Argentina och Brasilien, samt för indianer i kamp för rätten till jord i Ecuador. Esquivel greps 1977 av den argentinska polisen som höll honom fängslad och i husarrest under sammanlagt 14 månader. Argentinska regeringen har uttryckt "förvåning" över att Esquivel tilldelats Nobels fredspris. Esquivel anser att ickevåld är enda medlet att bemöta konflikter. Han hävdar att "våld från höger aldrig får utsäka våld från vänster". På frågan om vad han anser om exemplet Nicaragua, svarar han:

– Massmedia har koncentrerat sig på den väpnade kampen i Nicaragua. Men det fanns också en fredlig kamp i Nicaragua som bidrog till förändringen.

Mödrarna på Plaza de Mayo i Buenos Aires, Argentina, har tilldelats norska arbetarrörelsens fredspris. Det delas ut årligen som alternativ till Nobels fredspris, sedan detta skandalöst tilldelades USAs utrikesminister från Vietnamtiden, Henry Kissinger. Mödrarna fick priset för sitt organiserade och tålmodiga sökande efter sina av politiska skäl försvunna anhöriga.

Diktaturen förlorade

För första gången veterligt har en diktatur tillåtit sig bli besegrad i ett val. Det skedde i Uruguay i nov/dec i år sedan militärregimen försökt legalisera sin brutalitet med en ny konstitution, likt Pinochet i Chile. Förlustsiffrorna blev 58 procent "nej" mot 42 procent "ja".

RÄTTELSE

Vi beklagar att vi på flera ställen i tidningen stavat namnet Electrolux på ett felaktigt vis. När vi såg misstaget var det för sent att ändra, av tekniska skäl. Red.

Stöd för Sabalaga

"Fallet Ricardo Sabalaga", politisk flykting från Chile, blev uppmärksammat redan i september -79, då en flygplanspilot vägrade ta honom ombord på planet som skulle föra honom tillbaka till Chile (se Chb nr 6/7 -79) efter ett beslut om förpassning av invandrarverket. Den 13 mars -80 fastställde regeringen invandrarverkets beslut. Sedan dess har Ricardo Sabalaga hållit sig gömd. Efter uppmaning från Chilekommittén har nu 39 organisationer skrivit till invandrarminister Karin Andersson och krävt att Ricardo ska få stanna i Sverige. Bl a har följande organisationer skrivit solidaritetsbrev: Kommunalarbetarförbundet avd 14, El-ettan Stockholm, Sv byggnadsarbetarförbundet avd 19, Sv pappersarbetarförbundet, Grafiska fackföreningen, Musikerförbundets frilanssektion, Handelsanställdas förbund, Statsanställdas förbund, Sundsvalls arbetarekommun samt LO-distriktet i Fagersta och Kramfors.

Mer presidentmakt

En klar symbol för USAs nya kurs är kanske följande lagändringar:

1. Militära rådgivare från USA ska inte längre betraktas som stridande.
2. Presidenten ska få tillbaka rätten från kongressen att själv bestämma när USA ska ge andra länder militär hjälp. "För USAs säkerhets skull".

Tele-hjälp

En regeringsutredning i USA visade att Somozas fall berodde på "bristande kommunikationer". Alltså skickades re-

dan hösten 79 teleteknisk apparatur och 6 rådgivare till El Salvador. De har nu kompletterats med liknande avlyssningsteknik baserad på ett antal örlogsfartyg från USA i Golfo de Fonseca utanför El Salvador i Stilla Havet.

Brev till Ullsten

Chilekommittén i Lund har skrivit till utrikesminister Ola Ullsten och krävt att Sverige slutar att stödja diktaturens Chile via exportkrediter till svenska företags handel med Chile. Ola Ullsten svarade med att hänvisa till ett tal på Chiles nationaldag, där han emellertid inte med ett ord berör svenska ekonomiska förbindelser med Chile-juntan.

Chilekommittén i Varberg har skrivit till utrikesminister Ullsten och krävt förklaring av Sveriges officiella hållning till juntan i Bolivia. Ullsten svarade att flera regeringsledamöter har fördömt själva kuppen, men att "Sveriges traditionella linje är att diplomatiskt erkänna stater och inte regeringar".

I brev till Chiles inrikesminister har bl a Kommunalarbetarförbundet avd 5 i Ljusdal och Metallindustriarbetarförbundet avd 5 i Söderhamn protesterat mot regimens terror i september mot fackföreningsledaren Clotario Blest, 83 år.

Övälkommen

Kristdemokraternas partiordförande Andrés Zaldívar har förbjudits att återvända till Chile efter en till bl a Mexico, där han uttalat sig mot "valet" i Chile den 11 september.

Zaldívar uppges ha kontaktat höga officerare i Chile för att bilda en oppositionsregering.

Har världen råd med Sverige?

Den frågan ställdes under kyrkornas gemensamma ularsveckan i Sverige i november. Temat för veckan

var "Handla för frihet" och behandlade västvärldens konsumtion i förhållande till internationell handel och uländernas behov. Chilebulletinen återkommer till detta i ett senare nummer.

127 000 salvadorianer i exil

Som följd av befrielsekriget i El Salvador, som under 1980 har krävt cirka 10 000 liv, har tusentals salvadorianer flytt ur sitt land, till grannländerna. Till Honduras cirka 40 000, Mexico 40 000, Belice 10 000, och Costa Rica 2 500. Inom El Salvador beräknas 40 000 människor ha flytt från landsbygden in till huvudstaden San Salvador.

Reagan

Några kommentarer till Reagans seger i presidentvalet: Bolivias utrikesminister, general Cerruto:

"Reagans seger kommer att tillåta Bolivia att bygga en verklig demokrati i stället för en låtsas-demokrati."

Argentinas förre utrikesminister amiral Montes:

"Ronald Reagan kommer att behandla sina allierade som allierade – hjälpa dem ut ur svåra ögonblick."

Chiles president Augusto Pinochet:

"I en stund när mänskligheten står inför en stor kris är det ett hoppfullt tecken för alla nationer, som vår, att se USA stärka sitt ledarskap internationellt."

Reagans rådgivare Richard Allen:

"Reagans administration kommer att handla snabbt för att motverka varje känsla av hjälplöshet inför Fidel Castros av Sovjet styrda, beväpnade och finansierade marodörer i... Nicaragua, El Salvador och Guatemala."

DEN HÄR BOKEN har vi gjort själva

Foto: Gösta Nydren

-Vi har varit ute på stan med den här affischen och sålt en bok vi själva gjort "HEJ MIN VÄN -AN AI". Utanför konsum i Spånga och OBS i Rotebro, till exempel. På ett ställe sålde vi 90 böcker på två timmar. Om du också vill läsa vår bok kan du skriva till Anneli Carlsson, Hallonvägen 6, 196 31 Kungsängen, så skickar vi bok och inbetalningskort.

” Den här boken har vi gjort själva. Vi har skrivit den och sen har vi tryckt den på Författares Bokmaskin. Pengarna som vi tjänar på den här boken ska vi använda till att trycka en bok till. Den ska vi skicka till våra brevkompisar i Panama. Vi ska naturligtvis trycka den boken på deras eget språk.

Du tycker väl att det är konstigt att BARN skriver en egen bok. Det tycker INTE vi. Nu ska jag berätta hur det hela började. ”

HEJ min Vän

Hej,

Jag bor i Kungsängen som ligger 30 km utanför Stockholm. Jag heter Mats Carlson. Min pappa heter Sture och min mamma Gerd. Min lillebror heter John och han ska snart fylla tre. Förut innan mina föräldrar skiljde sig bodde jag i en villa. Jag tycker om skolan och att samla frimärken och mynt.

Mats

An ai Mats (an ai betyder hej min vän på mitt språk). Jag heter Deusdedid Lopez. Jag är 10 år och går i fjärde klass. Min mamma heter Felicita. Jag har tre syskon. Min lärare heter Bernardo Navarro. Skolan heter Isla Pino precis som byn. I Isla Pino finns det många höns, grisar och katter.

Hälsningar till alla kamraterna
Deusdedid

Hej Deusdedid!

Jag hoppas du inte har väntat för länge på mitt brev. Du kanske undrar om jag är en pojke eller en flicka. Jag är en pojke. Därför undrar jag om du är en pojke eller flicka.

Här i Sverige är det mycket snö och kyla just nu. Jag skickar några bilder och frimärken så du får se. Jag ska också skicka bilder på hur snö ser ut.

Jag undrar vad du och din familj brukar göra på fritiden? Själv så brukar jag göra läxor, läsa en hel del, se på TV på kvällarna och så tycker jag om olika sporter, basket, hockey, bandy m m.

Vad brukar ni göra på julen? Vi brukar ta en julgran och klä den i färgglada saker (du kan se på teckningen hur det ser ut ungefär). Sen äter vi väldigt mycket mat och det brukar vara bra TV-program.

Hälsningar din vän Mats Carlson

Hej Mats Carlson

Tack för ditt brev. Det är så roligt när det kommer brev från er. Men det är svårt för oss att skicka brev till er. Här hos oss kan man nämligen inte köpa några kuvert. I Mulatupu, det är en annan ö, där ligger postkontoret. Där kan man köpa kuvert men dom är så små. Därför gör magistern egna kuvert när vi ska skicka våra brev till er i Sverige. Han gör kuverten av papper och tejp.

Det finns inget postkontor på vår ö. Brevet från er kommer till posten på ön Mulatupu. Men alltid när någon härifrån paddlar bort till Mulatupu går dom in på posten och frågar om det finns några brev. När det kommit brev från er talar magistern om det i kongresshyddan på kvällen för att alla i byn ska veta det.

I min familj är vi över 20 personer. Vi sover alla i samma hydda. Det är roligt när man är många. Flera i min familj kan spela flöjt. Jag ska lära mig. Jag är en pojke.
Din vän Deusdedid

KUNGSÄNGEN

Kungsängen är en förort 3 mil norr om Stockholm. Där bor det nästan 8.000 människor. Dom bor i lägenheter eller radhus eller i villor.

SAN BLAS

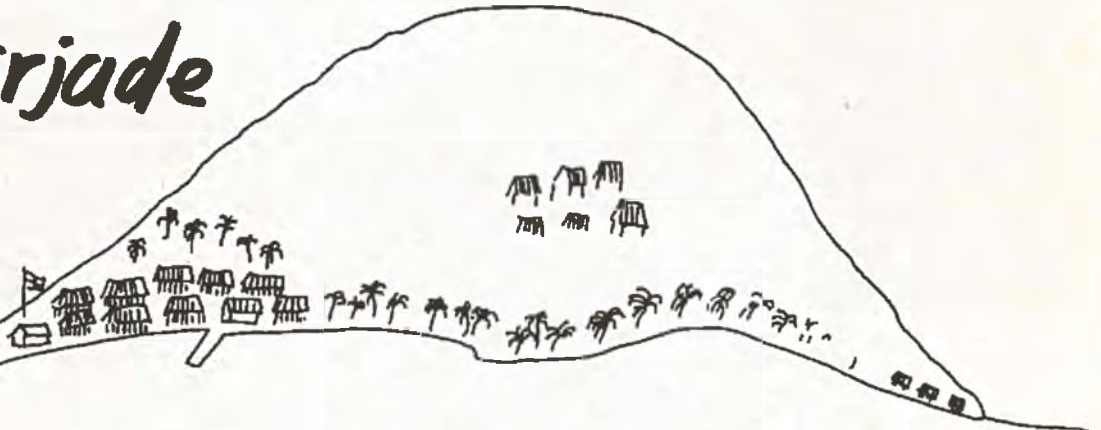
San Blas är ett område i Panama. Panama är ett land i Centralamerika. San Blas ligger efter Atlantkusten. Alla som bor i San Blas är kunaindianer. Det finns ungefär 24.000 kunaindianer där.

Isla Pino är en liten ö i San Blas. Där bor några hundra indianer. Det finns ingen elektricitet i byn Isla Pino. Här kan du läsa bitar ur några av de många brev som vi skrivit.

ISLA PINO (Tubak)

Så här började

det

Det började med att vårn magister Tommy Lantz läste en bok högt för oss (Då gick vi i fyran). Den hette »Äventyret och indianerna». Den handlade om kunaindianerna som bor i San Blas i Panama. Vi vart genast intresserade av dom och ville veta mera. Därför tog magistern kontakt med författaren som heter Monica Zak. Monica kom till oss i Kungsängen och visade oss bilder och grejer från San Blas. Det var nu det hela satte igång. Nån i klassen kom nämligen på idén att vi skulle börja brevväxla med indianbarn i San Blas.

Vi skrev brev till två olika skolor. En i Isla Pino och en i en annan by som heter San Ignacio de Tupile. Vi var rätt nervösa i början eftersom vi inte visste om vi skulle få svar. Det fick vi! Så nu har vi skickat brev, teckningar, dikter och presenter till varandra under hela 5:an och 6:an. Monika Zak har varit med och hjälpt oss hela tiden.

Vi blev glada över att vi fick arbeta med det här på LEKTIONSTID. Vi hoppas att även andra klasser ska få hålla på med saker som detta. På LEKTIONSTID.

Anne Niemi

P.S. Ni kanske undrar hur vi klarar detta med språket. Det är så att vi skriver våra brev på svenska. Sen blir dom översatta till spanska. Det är flera vuxna som hjälpt oss med det. En är Anna Norberg. Hon bor granne med skolan. Sen är det två vänner till magistern. Det är Anacleto de Paula som är politisk flykting från Brasilien och hans fru Marianne Bergman - de Paula. Flera föräldrar har också hjälpt oss. Dom har exempelvis skrivit ut den här boken på maskin åt oss. D.S.

-An Ai

An ai Anna Danielsson.

Jag tycker om att gå i skolan. Jag tycker också om att hjälpa min mamma. I byn finns det kokospalmer. Har ni grisar hemma hos er? Jag tycker mycket om att ta hand om djur. Jag har två fåglar i min hydda. Vi spelar mycket volleyboll. Vi spelar också mycket basket. Vi ska vara med i en basketturnering. Det kommer nog inte att gå så bra för vi har aldrig varit med i någon turnering förut. Jag tycker bäst om volleyboll. Detta är allt.

Adjö adjö
Ibaldina Lopez

Så här skrev Ascario i ett brev till oss: » När vi behöver en ny hydda går vi till hövdingen och berättar det. Sen kommer alla i byn och hjälper till med att bygga den nya hyddan. Det är helt gratis.» San Blas är ganska olika Kungsängen, inte sant.

Hej Ibaldina,

Jag gillar att spela basket, hålla på med småbarn och att vara med i skogslufsarna. Du undrar kanske vad skogslufsarna är? Det är en grupp med barn i min ålder och två vuxna som är ledare. Vi går i skogen och lär oss saker om naturen, t.ex. om svampar, träd och djur. Vad är dina intressen? Tycker du det är roligt att gå i skolan? Det tycker jag.

Här ska du få en dikt:

HÄNDER

Händer kan va bra att ha
Dom använder man varje dag
Händer kan va smala och knotiga
Händer kan vara tjocka och rotiga
Händer kan vara bruna och vita
men är ändå lika

Jag hörde att ni har ganska lite kuvert så jag skickar ner några kuvert och lite brevpapper till dig.

Jag har ingen gris hemma.

Jag skickar ner ett kort på mej, min kompis och en liten kille som bor granne med mej. Du undrar kanske varför vi har så konstiga kläder på oss. Dom kläderna har vi på oss när vi firar Lucia. Lucia var ett italienskt skyddshelgon. När vi firar Lucia gör vi det tidigt på morgonen medan det är mörkt. Lucia är en tjej. Hon har lång vit klänning och en ljuskrona på huvudet. Ibland är det en stjärngosse och en tärna med som går efter Lucian. Dom sjunger jul-sånger och ibland bjuder dom på lussebullar och kaffe. Kaffe är en vanlig dryck i Sverige. Fast vanligast är mjölk.

Hej då från
Anna

Foto: Monica Zak

Om vi fick bestämma

OM VI FICK BESTÄMMA

Genom den här brevväxlingen har vi lärt oss mycket om en helt annan kultur. När vi fick reda på hur annorlunda kuna-indianerna levde började vi fundera mer och mer på hur vi har det här i Sverige. Vi har funderat rätt mycket på framtiden och hur vi egentligen vill ha det.

Här i Sverige förstör man exempelvis naturen. Man giftbesprutar, skräpar ner, gräver ner giftiga saker i jorden, hugger ner skogarna och förgiftar luften och vattnet så att fåglarna och fiskarna dör och människorna blir sjuka.

Allt det här gör man bara för att dom som äger företagen ska tjäna så mycket pengar som möjligt.

Det verkar som det mesta i Sverige går ut på att vi ska köpa mer och mer saker. (...) Hälften av alla prylar som vi har i dag behöver vi inte. Vi tycker vi borde leva mer som dom.

Att man kan sälja så mycket grejer här hos oss beror på att vi i industriländerna använder billiga råvaror från dom fattiga länderna. Människorna i u-länderna blir lurade och får fortsätta att vara fattiga för att vi ska ha det bra. (...)

Många super och knarkar i Sverige. Det gör dom inte i San Blas. Där är det förbjudet att dricka sprit utom några gånger på året när man har fest. Men det går nog inte att förbjuda spriten här. Det enda är nog att göra om Sverige så att alla trivs och har ett vettigt arbete.

Men det blir svårt att göra några förändringar. Allting här blir bara slöare och slöare. Alla tittar bara på TV. Till slut blir man så van att titta på TV jämt att man kommer in som i en cirkel och bara sitter inne jämt och ser TV-program. TV:n har blivit vår automatiska kompis. Det är otäckt. (...)

Vi måste lära oss att stänga av TV:n ibland och göra grejer tillsammans i stället.

Våra brevkompisar i Isla Pino berättar att hos dom finns en stor hydda mitt i byn. Där träffas alla i byn nästan varje kväll. (...)

När dom vuxna gör sina jobb får barnen vara med. Dom får lära sig fiska och sköta odlingarna och jaga och bygga hyddor och så. Men vi får aldrig följa med våra föräldrar på deras jobb och göra riktiga saker.

Kuna-indianerna är ganska fattiga, dom har väldigt lite saker, men dom lever nog bättre än oss.

Sen tror vi att dom lyssnar mer på barnen där.

Vi tycker att barn inte får bestämma något här i Sverige. Ingen frågar oss vad vi tycker. Speciellt när det gäller skolan då. Skolan är ju vår arbetsplats. Vi vill bestämma mer där. Och bestämma viktiga saker. Om vad vi ska lära oss och så. Och inte bara oviktiga saker. (...)

Allting i vårt samhälle är färdigt. När vi kommer till skolan är allting färdigt. Tänk om vi fick vara med och göra ritningen, bygga skolan, måla inuti och utanpå, göra möblerna själva. Man kunde ha hängmattor i klassrummen så man kunde sova över ibland. Då skulle vi inte vandalisera och förstöra. Då är det ju vårt.

Anneli Carlsson, Mats Carlson, Johan Ericssäter, Alma Kastlander.

"VAD KAN MAN GÖRA?"

Första steget till att förändra världen är att skaffa sig kunskaper om världen – så att den blir synlig, tydlig.

Det andra steget är att man vänjer sig vid att uttrycka vad man ser. Att man låter sina erfarenheter gå vidare till andra människor.

Skolklassen i Kungsängen har funnit på ett bra och roligt sätt att skaffa sig kunskaper om världen. Genom brevväxlingen till Panama har eleverna upptäckt både sina kompisars del av världen – och vår egen del – samtidigt.

Kanske du också vill prova på?

Då kan du göra såhär:

Be någon granne som är invandrare från Latinamerika att hjälpa dig skaffa adresser att skriva till. Eller kontakta någon invandrarorganisation. Kanske kan hemspråkläraren i spanska hjälpa dig med överättningen till spanska.

Vägar är många och de flesta invandrare blir bara glada när du visar intresse för deras land och kultur.

Vet du inte vad du ska skriva om? Skriva om dig själv och ditt land, Sverige. Vad du gör en vanlig dag. Det är spännande nog för någon som bor 17 flygtimmar från Sverige.

NEJ, LJUSET kommer inte uppifrån. Våra upplysningar måste vi skaffa oss själva — Köp Chilebulletinen!

CHILEKOMMITTEN

Adress: Box 622, 101 28 Stockholm
Ny tel nr: 08-744 34 83

Chilekommittén bildades som solidaritetsorganisation i december 1971. Efter militärkuppen i Chile den 11 september 1973 är Chilekommittén en del av den internationella solidaritetsrörelsen för motståndskampen i Chile. Chilekommitténs målsättning är att politiskt och materiellt stödja motståndskampen i Chile samt att sprida lärdomar om den chilenska arbetarklassens kamp före och efter militärkuppen. Chilekommitténs insamlade medel går oavkortat till motståndskampen inne i Chile. Chilekommittén är partipolitisk obunden och tillåter olika politiska riktningar och tendenser att komma till uttryck, såvida tendenserna inte går emot kommitténs plattform: BEKÄMPA IMPERIALISMEN, STÖD MOTSTÅNDET — BOJKOTTA DIKTATUREN, FRIGE DE POLITISKA FÅNGARNA, STÖD DET CHILENSKA FOLKETS KAMP — FÖR SOCIALISM, STÖD ARBETARRÖRELSEN I CHILE.

Stöd motståndskampen i Chile! Postgiro 65 39 28 — 2.

CHILEBULLETTINEN

Chilebulletinens adress: Box 5220 — 102 45 Stockholm
Besöksadress: Grev Turegatan 15, 1 tr.
Telefon: 08-618841 och 040-212606

Ansvarig utgivare: Ulf Fredriksson

Redaktör: Gösta Nydren

Pressläggningsdatum: 12 december 1980

Tryckeri: MODIN tryck, Stockholm 1980

Repro Chilebulletinen

Prenumerationspris: 45 kr för 5 nummer framåt. Stödprenumeration 100 kr. Betala på postgiro 50488-6, Chilebulletinen. Ange fr o m vilket nummer prenumerationen ska börja. Adressändringar sändes till Chilebulletinen, Sprängkullsgatan 19 A, 411 23 Göteborg.

Chilekommittén har för närvarande (12/12 1980) följande postgirokonton:

Nummer:	Namn:	Ändamål:
117572-8	El Salvador-insamlingen	Till FDR, Den demokratiska revolutionära befrielsefronten i El Salvador.
79040-0	Facklig återuppbyggnad i Chile	Till fyra fackliga federationer i Chile: Metall, grafiker, lantarbetare och kolgruvearbetare.
653928-2	Nationella insamlingen till Chile	25% till de chilenska vänsterpartierna och 75% till konkreta projekt lokalt i Chile.
50488-6	Chilebulletinen	Prenumerationer och inbetalning för lösnummerförsäljning.
88 72 33 - 5	Chilekommitténs kampfond	Konto för organisationens löpande verksamhet, bokförsäljning etc.

EN VANLIG DAG I EL SALVADOR

Med rätta upprörs vi
av mordet på John Lennon.
Men **VARJE DAG** mördas också

15-150 människor av
kaffe-kapitalisternas
USA-stödda armé
i EL SALVADOR

DESSA MORD lyftes inte fram till en opinion av svenska massmedia.
Dessa mord hålles i stället dolda i lågmälda notiser,
som vare sig förklarar eller förändrar.

John Lennons mördare
är fängslad och döms snart.
Salvadoranska folkets
mördare döms inte.
De stöds med dollar
av USA
och med tystnad
av svensk press.

Si uno se guiara por ciertas declaraciones y comentarios oficialistas, llegaría a creer que el mundo se está preparando para un acto de emergencia. Pero, si se razona, se ha visto que el mundo se nos viene encima de una manera completa y que esperamos lo

de la
nuestro país
en un acto
ico, se ha
razonar.
vivimos en
go se nos
emergencia
completa
e que ex-
bertad de